

MAR
'05

QUA- DERNS

DE L'OBSERVATORI

(Pressioni l'idioma que desitgi visualitzar)

Català
Castellano

MAR
'05

QUA- DERNS DE L'OBSERVATORI

Índex

- p. 2 La immigració a la premsa: les 20 notícies més destacades de març'05.
- p. 3 Esdeveniments i activitats del mes: a. Convocatòries d'ajudes; b. Cursos, jornades i conferències; c. Activitats de l'Observatori.
- p. 7 Novetats bibliogràfiques
- p. 8 Estadístiques breus: els estrangers als barris de Pere Garau i Son Gotleu.
- p. 10 En profunditat: entrevista a l'associació equatoriana Velasco Ibarra.
- p. 12 Articles i monografies: "La integració social i la diversitat cultural a l'escola" (extracte).

La inmigració a la premsa: les notícies més destacades de mar '05

ÀMBIT	SECCIÓ	TITULAR	PERIÒDIC I DATA	
INTERNACIONAL	Política	Manifestantes exigen en Lisboa la legalización de los "sin papeles" . Piden al primer ministro Sócrates que cambie de política de inmigración	El Mundo 21.03.2005	
NACIONAL	Política	Las amnistías masivas del PP y PSOE han legalizado a 626.687 inmigrantes desde 1985 . Solo en 2001 consiguieron papeles casi 300.000 extranjeros en tres regularizaciones distintas	ABC 01.03.2005	
	Política	Los sindicatos acusan a patronos de no regularizar a inmigrantes . El Gobierno espera que aumenten las solicitudes al final del proceso	El País 07.03.2005	
	Treball	El paro baja 6.068 personas en febrero, menos que en 2004 . Los inmigrantes no comunitarios son ya el 5% del total de afiliados a la Seguridad Social	El País 03.03.2005	
	Treball	Los inmigrantes del sector agrario podrán regularizarse con tres meses de trabajo . La medida persigue que los extranjeros empleados en el campo sean contratados por más de un empresario en un año	Diario de Mallorca 16.03.2005	
	Economia	BBVA invierte 20 millones en dinero express para elevar a 600.000 su clientela inmigrante . Abrirá 100 tiendas para envíos de remesas, búsqueda de empleo, vivienda, viajes y servicios jurídicos	ABC 09.03.2005	
	Opinió	Medios de comunicación e inmigración	El País 21.03.2005	
	Dades	La nueva EPA hace aflorar casi un millón de nuevos empleos por la inmigración	El País. 31.03.2005	
	LOCAL	Política	Balears es junto con Madrid la comunidad con más solicitudes de regularización de inmigrantes . La Delegación del Gobierno ya ha recibido 4.417. Las Islas superan porcentualmente las peticiones de Cataluña, Valencia y Murcia. Los demandantes proceden mayoritariamente de Ecuador y Colombia	El Mundo 12.03.2005
		Política	La atención de Cort a los inmigrantes se ha triplicado en el último año . La Oficina de Informació ofreció sus servicios a 639 personas entre los meses de enero y febrero	El Mundo 14.03.2005
		Treball	Balears registra una bajada del paro y un alza del empleo superiores a la media estatal . Govern y patronal destacan la mejora registrada, mientras los sindicatos dudan de la sostenibilidad de estas cifras	Diario de Mallorca 03.03.2005
Treball		Los ecuatorianos denuncian despidos de los empresarios de Artà para no "legalizarlos"	El Mundo 18.03.2005	
Educació		"Plan de choque" contra el fracaso escolar: más profesorado especial para inmigrantes y ayuda en casa para los enfermos . Los maestros de atención a la diversidad se han triplicado desde el año 1999 al presente curso. Los centros de atención preferente han pasado de 14 a 44 en 2001. Educación estrena un programa de interpretación del idioma y de las costumbres	El Mundo 13.03.2005	
Sanitat		El aumento de la población inmigrante costará a la sanidad balear 30 millones anuales . La Conselleria de Salud ha elaborado un estudio estimativo sobre el gasto sanitario que puede suponer la regularización de 30.000 "sin papeles"	Última Hora 03.03.2005	
Habitatge		El 42% de la población inmigrante que vive en Balears ya tiene vivienda en propiedad . El nuevo Pla de Immigració destaca el incremento de la población extracomunitaria en sólo cuatro años.	Última Hora 21.03.2005	
Cultura		Los inmigrantes premian la labor a favor de la integración . El colectivo "Inmigración y codesarrollo" reconoce el trabajo de 16 personas o entidades	Última Hora 19.03.2005	
Estadístiques	La OCDE cree que Madrid deber pagar más a Balears por su elevada inmigración . Un informe afirma que el aumento poblacional incrementa el gasto en servicios públicos	Diario de Mallorca 19.03.2005		

Esdeveniments i activitats del mes.

En primer lloc, volem recordar que el Ministeri d'Administracions Públiques permet conèixer l'estat de tramitació de les sol·licituds de normalització presentades a través de dos mitjans telemàtics:

- a. pàgina web www.map.es > extranjeria
- b. telèfon 902.02.22.22

Per accedir-hi, s'ha d'aportar l'any de naixement de la persona, la data de presentació de la sol·licitud i be el NIE o be el nombre de l'expedient. Tant el telèfon com la pàgina web estan disponibles 24h., 7 dies a la setmana.

a. Convocatòries d'ajudes

- **Convocatòria 2005. Ajuts a projectes de Cooperació Internacional** . La Fundació "la Caixa", a través del seu Programa de Cooperació Internacional per al Desenvolupament, posa en marxa una convocatòria anual d'ajuts a projectes de cooperació internacional. El seu objectiu és contribuir a eradicar la pobresa en els països més desfavorits del món mitjançant el foment de projectes solidaris que donin protagonisme a les poblacions beneficiàries. Presentació de sol·licituds: del 24 de gener al 18 d'abril de 2005.
- **BOE núm 58. 3919** Resolució de 7 de febrer de 2005, de la Secretaria General Tècnica, per la que es dona publicitat al Protocol addicional al Conveni sobre pròrroga del Conveni- Programa per al desenvolupament de prestacions bàsiques de Serveis Socials de Corporacions Locals, subscrit entre el Ministeri de Treball i Seguretat Social i la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.
- **BOE núm. 51. 3418** Resolució de 11 de febrer de 2005, de la Direcció General de Integració dels Immigrants, per la que s'actualitzen les quanties màximes de les ajudes econòmiques per als beneficiaris dels Centres d'Acollida a Refugiats de la Direcció General de Integració dels Immigrants.
- **BOE núm 42. 4159** Resolució del conseller de Treball i Formació de 8 de març de 2005 per la qual sobre la convocatòria per a la concessió de subvencions públiques, en l'àmbit de la col·laboració amb òrgans de l'administració general de l'Estat i els seus organismes autònoms amb seu en les Illes Balears, amb òrgans de l'administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i els seus organismes autònoms, de la Universitat de les Illes Balears, entitats i institucions sense finalitat lucrativa, en l'àmbit territorial de les Illes Balears que contracten treballadors desocupats per a la realització d'obres i serveis de interès general i social.

b. Cursos, jornades i conferències

- **III Seminari d'educació amb immigrants:** "Convivència intercultural a l'escola", organitzat per la Universitat del País Basc. Es tractaran temes com la convivència intercultural a l'escola o les comunitats d'aprenentatge, diversitat i convivència, entre d'altres. Data d'inici l' 11 de març de 2005. Informació i inscripció: Tel. 94 301 82 41.
- **Presentació de l'Observatori de les Relacions Unió Europea – Amèrica Llatina (EULARO/ OBREAL)** a càrrec de Ramón Torent, Director de l'Observatori de la Globalització (Universitat de Barcelona) i coordinador de OBREAL. Presentació el 14 de març de 2005 a la Fundació CIDOB. Organitza el Programa Amèrica Llatina de la Fundació CIDOB. Aforament limitat. Cal confirmar l'assistència. Més informació: activitats@cidob.org / Tel. 93 302 64 95.
- **Curs de formació contínua en mediació social intercultural.** 3a. edició a Castella La Manxa, Cuenca. De març a juny 2005. Organitza la Universitat de Castella La Manxa i la Universitat Autònoma de Madrid. Els objectius bàsics són conèixer els fonaments de la mediació social intercultural, amb vistes a desenvolupar les capacitats i habilitats necessàries per dur-ho a la pràctica dins la comunitat manxega.
- **Conferència "Políticas de integración de los inmigrantes en el marco de la Constitución Europea"** que oferirà D. Miguel Pajares, responsable de l'Àrea de Immigració de CERES, i que serà presentada per D. Manuel Pérez Gómez Subdirector de Immigració, Voluntariat i Cooperació al Desenvolupament de la Conselleria de Família i Assumptes Socials de la Comunitat de Madrid. Es celebrarà el 30 de Març de 2005 a l'EMSI, Escola de Mediadors Socials per a la Immigració.

- **Reunió internacional sobre la psicopatologia de la immigració:** Organitza: Fundació Jiménez Díaz. Dies 15 i 16 d'abril de 2005. Madrid. Més informació: <http://www.confluenciasenpsiquiatria.com/confluencias.html>. E-mail: info@confluenciasenpsiquiatria.com
- **IX Congrés de immigració "Discursos polítics i mitjans de comunicació"** Organitza: Laboratori de Antropologia de la Universitat d'Almeria. Dies 21, 22 i 23 d' abril de 2005. Dintre del fenomen migratori, tant en l'àmbit internacional com nacional o local, les polítiques referent a això (de control de fluxos, d'integració social, de regularitzacions...), així com els discursos polítics que duen parelles, van modificant, dia a dia la realitat del fenomen. A tot aquest entramat socioeconòmic, polític i cultural no són aliens els mitjans de comunicació que, en qualsevol de les seves versions (televisió, ràdio o premsa escrita), transmeten una visió ideològica del fenomen. A analitzar ambdós aspectes i les seves connexions esta dedicada la IX edició d'aquest Congrés d'immigració. Per a més informació: http://www.ual.es/Universidad/Depar/CCHumanas/cursos/VIII CONGRESO/congreso_7.htm
- **II Encontre "Juventud e inmigración",** organitzat per l'Associació per una Societat per a Totes les Edats (A.S.T.E.) Madrid. Data d'inici el 26 d'abril de 2005. L'encontre tindrà lloc els dies 26, 27 i 28 d'abril. Les trobades de "Municipio y Juventud" volen ser un punt d'encontre per a aquelles persones que des de les institucions públiques, l'activitat professional i la participació associativa s'ocupen de promoure la plena emancipació dels joves, sobre les bases de la igualtat d'oportunitats, l'autonomia personal i la integració i solidaritat social. Informació i inscripció Tel.: 91 522 02 26 Fax: 91 522 04 58. E-mail: aste@infoaste.org. Pàgina web: www.infoaste.org
- **II Fòrum Social de Mallorca.** El Fòrum Social de Mallorca és un espai obert d'anàlisi i debat sobre la influència de la globalització neolliberal al nostre entorn local. És també un espai d'encontre i intercanvi dels moviments i organitzacions socials de Mallorca, i en definitiva de totes aquelles persones i/o entitats que treballen per l'objectiu de fer que "un altre món sia possible". És un espai de participació contínua, plural i democràtica, d'elaboració i posta en marxa de futures propostes plurals i diverses, des del debat col·lectiu. Les propostes a desenvolupar seran en bloc temàtics com una altra globalització, territori, moviments socials i cultura. II Fòrum Social de Mallorca, es realitzarà la segona quinzena de maig de 2005. Per a més informació: <http://www.forumsocialdemallorca.org/>
- **Curs de Intervenció social amb població immigrant.** Organitza el Col·legi Oficial de Treballadors Socials de Madrid. Dates: el 13, 18, 20, 25 i 27 d'abril. Per a més informació: formacion@comtrabajosocial.com o a la pàgina web <http://www.comtrabajosocial.com>
- **Preinscripció al Màster d'Estudis Internacionals 2005 - 2006** de l'Institut Barcelona d'Estudis Internacionals (Fundació IBEI). Fins al 2 de setembre. Titulació conjunta atorgada per la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Pompeu Fabra. Les primeres admissions es realitzaran durant el mes de juny. Departament de docència. Institut Barcelona d'Estudis Internacionals Per consultar requisits d'admissió, continguts dels estudis i altres informacions: ibe@ibe.org / www.ibe.org
- A través del programa de sensibilització de la Direcció general de Cooperació del Govern Balear i a fi de fomentar la interculturalitat en la nostra societat, s'ofereixen uns tallers gratuïts **Regions del Món: Àfrica Occidental i Amèrica Central**. Si esteu interessats en algun d'aquests tallers poseu-vos en contacte amb Concha Aranda al telèfon 657 58 00 88 o a l'adreça de correu electrònic espino_blanco@terra.es

c. Activitats de l'Observatori

1. L'Observatori ha intervingut activament en el disseny d'un nou projecte, **Equal-Arco**, en el que també hi participen altres ajuntaments de les Illes, com ara Sa Pobla, Porreres, Pollença, Inca i Eivissa. El projecte, pendent d'èsser presentat i aprovat pel FSE, planteja diverses actuacions d'intervenció amb la població immigrant, que en el cas de Palma es centren en el desenvolupament econòmic i la mediació entre els comerços del barri de Pere Garau, així com en un anàlisi del tractament de la immigració en la premsa local com a eina de diagnòsi de la convivència intercultural a Ciutat.
2. També hem col·laborat amb el Consorci Riba en el disseny d'un altre projecte Equal, anomenat **"Tiempo de Trabajo y Ocio"**, dedicat a la conciliació de la vida laboral i familiar de les dones treballadores, especialment aquelles més desfavorides i d'origen immigrant. Si el projecte s'aprova pel FSE i la Conselleria de Treball del G. Balear, es posaria en marxa cap a Juny 2005.

3. Des de l'Observatori hem contactat amb el **Servei de Polítiques de Diversitat i Ciutadania** de la Diputació de Barcelona, que periòdicament organitza propostes formatives per a la capacitat de polítics electes i directius municipals dels ajuntaments de Barcelona. Entre d'altres, la formació que ofereixen promou l'aprenentatge de la gestió de programes transversals de migració i potencia espais d'intercanvi i de reflexió mitjançant l'organització de jornades i seminaris.

Actualment organitza dos cursos: "Gestió de la Comunicació en situacions de crisi" i "Governabilitat i gestió dels conflictes: ciutat i diversitat", que ens han paregut especialment interessants. La Diputació ens ha ofert la possibilitat d'aprofitar les places lliures en futures edicions.

4. També hem realitzat l'avaluació de la **Mostra Intercultural "Palma, Ciutat del Món"** que es desenvolupa el mes de novembre passat gràcies a la col·laboració conjunta de l'IMFOF, la Regidoria Delegada de Serveis Socials, el Govern Balear i la Fundació Bancaja. La Mostra, que tingué un cost total de 36.000 €, ha estat positivament valorada als mitjans de comunicació local, que han emprat un total de 11 pàgines per a xerrar d'ella.
Al temps, hem dissenyat una nova proposta pel seu desenvolupament enguany.
5. Durant els mesos passats hem recopilat i digitalitzat bona part de la **normativa intern i legislació internacional** d'estrangeria com a part de la documentació que penjarà de la propera pàgina web de l'Observatori. Si algú de vosaltres té necessitat de consultar-la, només ens ha de fer la petició. Un cop llançada la pàgina web, estarà disponible per a tothom. Altra material que tenim digitalitzat és: notícies de la premsa local referides a immigració i altres col·lectius en dificultats des de novembre 2003 a febrer 2005; estadístiques sobre població extracomunitaria a Palma; banc d'experts en immigració; i diversos documents sobre aquesta mateixa temàtica.
6. En aquest sentit, destaquem l'elaboració el mes passat del document "**La immigració al municipi de Palma: dades estadístiques de població**", que proporciona una visió general sobre els diferents col·lectius residents a Palma a data 01.01.2004, analitzant les seves principals dades sociodemogràfiques i distribució territorial. Si algú de vosaltres està interessat en disposar d'ell, només s'ha de posar en contacte en nosaltres.
7. **MASKS** és un nou projecte europeu en el que hem començat a treballar aquest mes des de l'Observatori. El seu objectiu és definir a nivell europeu les noves necessitats de formació lligades als diferents llocs de treball i professions de l'àmbit de serveis socials. Definides aquestes demandes a nivell local, es creuran amb les declarades pels altres socis europeus del projecte i s'elaborarà una proposta d'e-learning comú. L'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palma, a través dels seus responsables de formació, liderarà el projecte.
8. Gràcies al projecte Espais de Trobada, s'ha actualitzat la informació i tirat una nova edició de **mapes del centre de Palma** amb les adreces i localitzacions dels principals recursos socio-laborals i sanitaris a Ciutat, que es distribuïran entre els centres municipals de serveis socials i les diferents delegacions de l'IMFOF. Si algú de vosaltres en necessita, pot posar-se en contacte en nosaltres a les adreces o telèfon habitual: 971-214680. La nostra extensió es 8890.
9. Aquest mes també ha finalitzat la col·laboració amb l'Observatori de n'Anabel Muñoz, que realitzava la labor de **documentalista**, organitzant un banc d'experts, recollint la nova bibliografia disponible, informant-se de les activitats i esdeveniments d'interès cada mes i llegint, classificant i digitalitzant diàriament les notícies de la premsa local referides al nostre camp d'estudi. N'Anabel formava part d'una iniciativa laboral de promoció de la inserció que tenia prevista un duració improrrogable, des de juliol 04 a març 05. Des d'aquí li donem l'enhorabona per la magnífica tasca realitzada i advertim que, precisament per a la seva absència, l'Observatori haurà de reduir la informació lligada a dit lloc de treball fins que una nova convocatòria possibiliti la incorporació d'un/a nou/nova documentalista.
10. Després de la presentació el 22 de febrer de la **Guia de Recursos locals per a la Immigració**, i del seu posterior lliurament a les 175 entitats incloses a dita guia, hem seguit rebent peticions d'un total aproximat de 40 entitats. Algunes d'elles són noves, com ara els ajuntaments de Sòller, Manacor, Felanitx i Sant Llorenç; d'altres, procedeixen de tècnics (orientadors laborals, treballadors socials, psicopedagogs, etc.) d'entitats ja contactades a qui no els hi havia arribat una còpia.

Les noves entitats són les següents:

1. Fundació Deixalles de Sòller
2. Creu Roja Sòller
3. Serveis Socials - Ajuntament de Soler
4. Serveis Socials - Ajuntament de Felanitx
5. Àrea Socioeducativa i Cultural – Ajuntament de Sant Llorenç
6. CEMIS – Manacor
7. Associació Pastores Penitenciària
8. Grup Municipal PSM

9. Consorci RIBA
10. Asociación Inmigrantes Argentinos Levante
11. Orientació Laboral de CCOO
12. Conselleria d'Educació i Cultura del G. Balear
13. Asociación Paz y Solidaridad
14. Equip d'Orientació Educativa i Psicopedagògica de Palma
15. Orientadora Laboral – Projecte Home
16. Asociación por el Bienestar del Inmigrante de Baleares
17. UNED

Les entitats de les que hem rebut nova petició a través dels seus tècnics són:

18. Conselleria de Presidència i Esports – Direcció General de Serveis Socials del G. Balear
  19. Fundació Sa Nostra
  20. Patronat Obrer
  21. Grec
  22. S'Institut del Consell de Mallorca
  23. Oficina de Defensa del Menor
  24. Consolat General de Portugal
  25. Consolat de Holanda
  26. Consolat de Uruguay
  27. Consolat República Dominicana
  28. UIAP – Aj. Palma
  29. Creu Roja
  30. Centre d'Acollida de La Sapiència
  31. Institut Balear de la Dona
  32. Consell de Mallorca
  33. Menjador Transeünts
  34. Cooperativa Jovent
  35. UNICEF
  36. 1 CMSS de l'Ajuntament de Palma.
  37. Fundació ECCA
  38. IMFOF - Àrees d'Ocupació, de Promoció Econòmica i d' Economia i Comerç.
  39. Negociat d'Educació- Regidoria d'Eduació, Cultura, Deports i Joventut- Aj. Palma
11. També hem elaborat un **qüestionari** per a conèixer la percepció que tenen els centres municipals de serveis socials sobre la població immigrant resident als seus territoris que esperem puguem pugui ésser emplenat i incorporat en breu com a part de l'anàlisi sobre dit col·lectiu al municipi. Des d'aquí agraim anticipadament als professionals de dits centres la seva cooperació, que creiem molt valuosa per a una correcta diagnosi de necessitats, tant dels professionals com dels usuaris dels centres.
  12. Finalment, hem col·laborat amb el Departament de Serveis Lingüístics de l'Ajuntament de Palma, proporcionant-los dades sobre la població extracomunitaria resident al municipi i l'estimació dels idiomes d'origen majoritaris; i amb el propi IMFOF, recercant i elaborant estadístiques sobre la dona i el mercat de treball a nivell regional.

Novetats bibliogràfiques

- **DIETZ, G.** *Multiculturalismo, Interculturalidad y Educación. Una aproximación antropológica.* Granada: Universidad de Granada, 2003.
- *Manual sobre integració per a responsables de l'elaboració de polítiques i professionals.* [Barcelona] : Representació de la Comissió Europea a Barcelona, 2005.
- **MERNISSI, Fatema.** *Un libro para la paz.* Barcelona: El Aleph, 2004.
- **NAVARRO I FERRANDO, Ignasi.** *Claves para la Comunicación Intercultural .* Castelló: CRIT. Universitat Jaume I, 2003.
- **PARELLA RUBIO, Sonia.** *Mujer, inmigrante y trabajadora: la triple discriminación.* Madrid: Antrophos, 2004.
- **TORNOS, Andrés; APARICIO, Rosa; FERNÁNDEZ, Mercedes.** *El capital humano de la inmigración.* Madrid: IMSERSO, 2004. Publicació que té per finalitat contribuir a una avaluació del capital humà que aporta al nostre país la immigració dels col·lectius amb major presència entre nosaltres. Avaluació necessària per dur a terme bones polítiques nacionals i locals per a la integració dels immigrants.
Es pot descarregar des de la pàgina
http://www.imsersomigracion.upco.es/Publicaciones/Libros/capital/EL%20CAPITAL%20HUMANO_completo.pdf
- Presentació del llibre *La integración ciudadana. Una perspectiva para la inmigración* realitzat per l'OFRIM, Oficina Regional per a la Immigració. La presentació serà el 14 de març a les 19,30h. al Circulo de Bellas Artes de Madrid.
- A més, aquest mes recomanem la pàgina web **Andalucía Entreculturas, Recursos de información para minorías étnicas, lingüísticas y culturales en Andalucía.** Una web en diferents idiomes per a facilitar la informació a la població immigrant creada per la Junta de Andalusia, amb l'objectiu de reunir en un sol punt d'accés totes aquelles informacions útils per a la població immigrant a Andalusia.
<http://www.juntadeandalucia.es/cultura/ba/c/>

Estadístiques breus: els estrangers als barris de Pere Garau i Son Gotleu.

a. Pere Garau

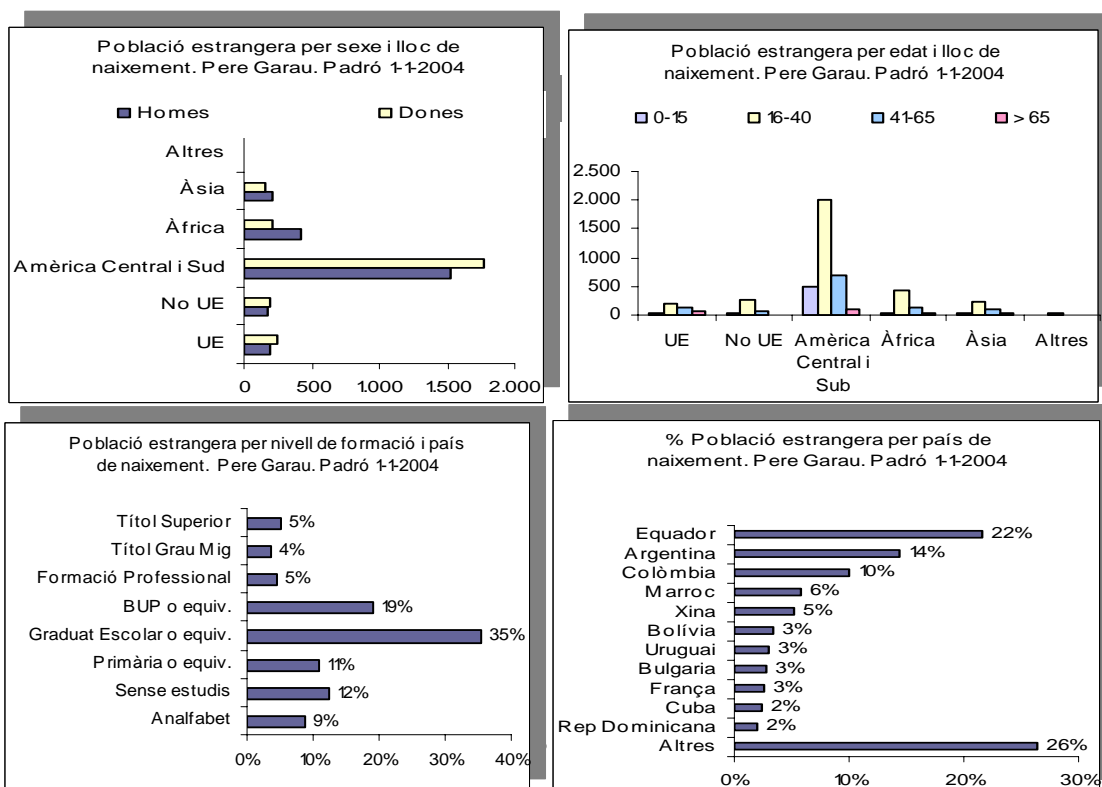
Amb un total **25.133 persones**, Pere Garau apareix com el primer barri en el rànquing de Palma per volum de població empadronada (a 1-1-2004) segons lloc de naixement. També és el barri que més població estrangera presenta a Palma, amb un 20,4% d'estrangers respecte del total de la població del barri, dels quals un 91,5% so d'origen extracomunitari i només un 8,5% estrangers procedents de la UE-15. El 64% del total d'estrangers procedeix d'algun país de Llatinoamèrica.

Si atenem al sexe d'aquesta població, la proporció entre home i dones es troba molt igualada, encara que s'observen notables diferències per continents de procedència. Així, en el cas de Llatinoamèrica les dones són majoria, enfront d'un escàs 12% de dones per al continent africà. D'aquí que la xifra global de menors sigui encara baixa (12%).

Una majoria d'aquesta població són joves en edat laboral amb escassa formació: el 61% dels estrangers tenen una edat compresa entre 16 i 40 anys i destaca altre 21% de població analfabeta o sense estudis.

Els tres primers països en el rànquing sumen per si sols el 46% del total de persones d'origen estranger:

- **Equador:** se situa en primer lloc amb 22% dels estrangers. La seva població de dones supera en 8 punts a la dels homes. El 62% té edats compreses entre 16 i 40 anys i un elevat numero de nens amb edat de 0 a 15 anys (20%). Quant al seu nivell de formació, el 41% els equatorians posseeixen graduat escolar o equivalent i un 23% són analfabets o sense estudis.
- **Argentina:** suposa el 14% de la població estrangera de Pere Garau. La proporció de sexes està molt igualada i el 58% té edats compreses entre 16 i 40 anys. Si s'observa el seu nivell de formació, un 32% declara tenir estudis de graduat escolar i un 30% batxillerat o equivalent.
- **Colòmbia:** suma el 10% dels estrangers, dels quals un 60% són dones, un 15% de nens amb edat inferior a 16 anys i un 63% amb edats compreses entre 16 i 40. El 36% declara posseir el graduat escolar i encara hi ha un 19 % d'analfabets o sense estudis.

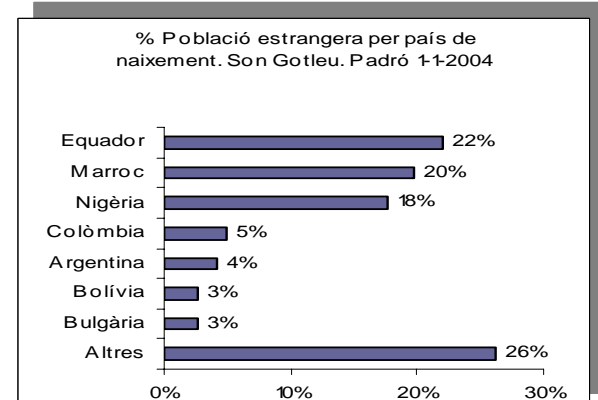
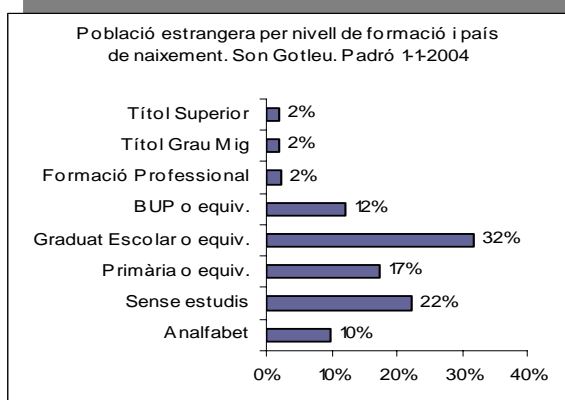
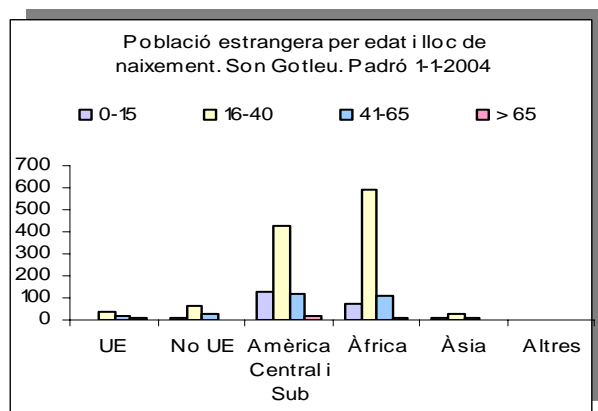
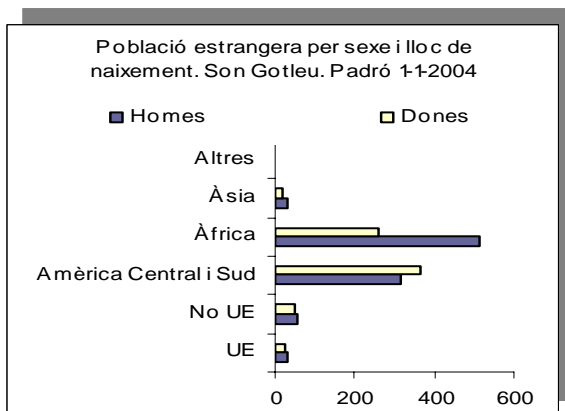
b. Son Gotleu

Son Gotleu presenta un 20% de població estrangera segons lloc de naixement sobre el seu total de població: el 96% d'aquests estrangers procedeix de països extracomunitaris i el 4% de països de la Unió Europea. Un 87% d'aquest col·lectiu procedeix d'Àfrica o de Llatinoamèrica: exactament, el 46% d'Àfrica i el 41% de Llatinoamèrica. Com és habitual, les dones superen als homes en el cas llatinoamericà, mentre que el seu percentatge és inferior per a Àfrica.

En general, es tracta d'una població adulta jove amb un 68% de persones compreses entre els 16 i 40 anys, més gairebé un 13% de nens menors de 16 anys. Quant al sexe, els homes són lleugerament més nombrosos, amb un 56%. Segons les seves declaracions sobre nivell de formació, el 49% posseeix estudis primaris o de graduat escolar, destacant un 32% d'analfabets i persones sense estudis.

Segons el rànquing de països de procedència dels estrangers, s'aprecia que:

- Un 22% procedeix d'**Equador**, on el percentatge de dones és del 55%. Respecte a l'edat, un 68% són persones compreses entre els 16-40 anys i un alt percentatge són nens (19%). El 42% de tots ells posseeix estudis de graduat escolar o equivalent.
- Un 20% procedeix del **Marroc**. Els homes sumen un 67% d'aquesta població i l'edat majoritària (59%) està compresa entre els 16 i 40 anys, als quals se'ls sumaria un 18% de nens menors de 16 anys. Cap destacar un molt baix nivell de formació general: el 53% declara ser analfabet o no posseir estudis.
- Un 18% és d'origen **Nigèria**, dels quals un 63% són homes i un 93% té una edat compresa entre 16 i 40 anys. Un 35% d'ells posseeix estudis de primària o equivalents i un 36% són analfabets o no tenen estudis.

En profunditat: entrevista a l'associació equatoriana Velasco Ibarra

La Asociación de Ecuatorianos Velasco Ibarra llança la web www.infolatino.info, on pot trobar-se informació útil per als immigrants en general i sobre les associacions que formen part del projecte. Aprofitem aquesta oportunitat per parlar sobre la comunitat equatoriana resident a Palma, la segona al rànquing després de l'Argentina.

D'on sorgeix la idea de llançar el portal?

Va tenir el seu origen a l'Associació d'Equatorians Velasco Ibarra a un moment en que volíem donar a conèixer les activitats que estàvem realitzant. Llavors obrirem una oficina d'informació per a l'immigrant equatorià i començarem a arribar bolivians, colombians... En aquest moment decidirem obrir un espai on es donés informació legal a immigrants de parla hispana. Abans d'obrir www.infolatino.info ja estava funcionant www.ayudainmigrante.com, on s'incloua informació sobre temes d'estrangers, informació legal, etc.

Qui forma part d'aquesta web?

Actualment formen part l'associació de Bolivians a Balears, el centre cultural argentí Martín Fierro, l'Associació Peruana a Balears Tarpuy i la novíssima associació de brasilers. Encara estem en procés de disseny d'estructura de cada pàgina. No som només una web informativa, sinó un espai en el qual les associacions poden difondre la seva informació. Volem que això sigui un espai on les associacions trobin el seu espai, tant per interrelacionar-se amb els demés com per donar-se a conèixer. Per això els hem ofert un espai, els hi ajudem en el tema web master, colaborem amb infraestructura i amb l'espai físic que tenim. Fins i tot hem contemplat la idea de recolzar-los amb gent del nostre equip de Inmigración y Codesarrollo per ajudar en el desenvolupament dels seus projectes locals. I clar, això suposa molt de treball.

Llavors la idea sorgeix en part per solventar una falta de recursos informatius.

Quan una persona emigra, és com si tornés a néixer a una altra ciutat. Perquè no sap on queda un registre civil. No sap on està la Delegació de Govern, no saben on està el seu propi consolat. A més, hi ha una cosa molt nefasta en aquest problema, i és el "m'han dit", i aquí hi ha una vertadera desinformació. El tema dels empadronaments. Encara hi ha gent que deix "no t'empadronis, que la policia et treurà del teu pis". La pobre gent no s'havia empadronat fins que els hi digueren que si no s'empadronaven no podrien accedir a la normalització. Per llavors ja era tard.

Parli'ns d'això: ¿com està vivint la comunitat equatoriana el procés de Normalització?

Aquest procés és l'etapa de normalització que més consens ha tingut per part del Govern i les entitats socials – sindicats, associacions d'immigrants, comissions de drets humans... Una predisposició total de que això sortís endavant. I fins aquí tots contents. Però un punt que se'ns havia passat era que ens fallarien els empresaris. Mai vàrem arribar a pensar que els empleadors farien marxa enrera, faltarien a la seva ètica personal i moral. Quan arriba l'oportunitat d'ajudar a una persona amb la qual han estat treballant un, dos, tres anys de forma il·legal, es tiren endarrere, i es perd l'oportunitat de ser transparent amb el Govern en el qual s'està i amb el propi immigrant. Però el que no ens esperàvem era que fossin els [empleadors](#). Teníem preocupacions pel govern, un reglament de consens, que les clàusules no fossin assequibles. Però després resulta que són els [empleadors](#) els qui comencen a acomiadar als treballadors, i el somni de la normalització es va convertir en el malson de moltíssims immigrants. Per aquest motiu, segons la meua opinió i la d'altres entitats amb les quals he conversat, és que el saldo serà negatiu. Fins i tot ha hagut casos en els quals els treballadors immigrants han arribat a dir-li als seus [empleadors](#) que no importa, que ells assumeixen la despesa de la seguretat social, que ells ho assumeixen deduint-lo del seu propi salari. Esperem que això es vagi resolent, i en el que queda d'aquests dies, els [empleadors](#) prenguin consciència i facin el que han de fer: regularitzar a les persones que han tingut treballant. No ens vam adonar d'aquest petit detall. Estàvem tots feliços. Jo no m'hagués imaginat mai que aquesta part de l'engranatge anés a fallar.

Últimament està apareixent a premsa la importància que donen els bancs als immigrants, en tant col·lectiu que pot generar molt volum de negoci pels préstecs que puguin demanar i per les remeses que envien als seus països.

Anys endarrere, les empreses d'enviament de diners, al ser un monopoli i per falta de competència, era una usura, una manera descarada de guanyar-se diners mitjançant l'esforç dels immigrants, perquè exigirien uns percentatges d'enviament [exageradíssims](#). Ara ha entrat la competència de bancs, caixes i altres empreses més que han vist que això és un pastís que no ho poden deixar de perdre. I clar, ara l'immigrant que fa cosa de quatre anys que era mal vist per part de les entitats financeres, ara s'han adonat que és un objecte més al que cal treure-li suc.

Era impensable que fa sis anys un immigrant pogués accedir a un crèdit hipotecari. Però ara si obrim un "Balears sense Fronteres" ens trobem amb sis, vuit immobiliàries en recerca del mercat de l'immigrant.

Quina importància té l'enviament de remeses en el país que deixen endarrere i en el dia a dia de l'immigrant?

Hi ha gent que envia molt, hi ha gent que envia menys. Però sempre s'envia. Per aquest motiu en la sumatòria de tot això, particularment a Equador, s'ha constituït en el segon ruble d'ingressos bruts anuals després del petroli. Per aquest motiu els governs, com per exemple el mateix govern equatorià, volien posar impostos a les remeses dels estrangers.

Per altra banda, la gent que ha quedat allà està a l'espera de que algú li doni una mà per sortir de la seva crisi diària. I aquí l'immigrant no pot oblidar-se de la realitat que ha abandonat. Per això no sé si podria parlar de pressió, sinó que és una qüestió de responsabilitat. En general, i excepte alguna excepció, l'immigrant és bastant responsable amb la realitat de les persones que ha deixat en el seu país d'origen. I aquesta responsabilitat comporta que hagi d'enviar diners, la major quantitat de diners que pugui, inclusivament sacrificant-se a si mateix, la seva qualitat de vida aquí. Òbviament l'immigrant sempre està més disposat a compartir les despeses amb altres persones. Que encara que no sigui del grat de ningú, amb els peus sobre la terra és més fàcil pagar quan es fa amb dues famílies. El fet de sacrificar-se, inclusivament amuntegant-se, amb l'objectiu d'ajudar a la seva família, és molt criticat. Però això és perquè no s'arriben a posar en la pell dels altres, no es qüestionin què farien ells si tinguessin a la seva mare, a la seva família, a un altre país.

A més, heu promogut els Galardones Inmigración 2005. Parli'ns un poc d'això.

Va ser un esdeveniment que no pensàvem mai que tingués l'eco que ha obtingut. Esperàvem un festeig només d'immigrants, i ha alegrat als immigrants i a moltíssimes entitats del món de la immigració. Per ser la primera vegada, ens va sortir bé. Potser no excel·lent. Però ha tingut bastant repercussió. El lliurament es va fer el passat dia 18 de Març en la Direcció General de Cooperació. Es van establir 13 categories, entre elles guardó al millor ajuntament, a la dona immigrant, directius d'associacions d'immigrants, guardó al periodista immigrant, al periodista espanyol... La web recull totes les categories i persones o entitats premiades.

Articles i Monografies: “La integració social i la diversitat cultural a l’escola”.

Aquest mes adjuntem un extracte d’una ponència realitzada per Francesc Carbonell i Paris publicada a *Educar 22-23*, en 1998, que creiem inclou una sèrie de reflexions plenament vigents. Al text seleccionat es treballen les definicions de diversos autors sobre conceptes relacionats amb el terme “integració”, tant sovint utilitzat per a tots, i es planteja el tractament de la diversitat cultural a l’escola que, al nostre parer, és perfectament aplicable a la convivència ciutadana entre adults.

El text apareix en l’idioma original, català. Si algú està realment interessat en la seva traducció al castellà perquè desconeix aquesta llengua, pot posar-se en contacte en nosaltres. Procurarem facilitar-li un resum del mateix.

Extracte de la ponència publicada a *Educar 22-23, 1998, “La integració social i la diversitat cultural a l’escola”* de Francesc Carbonell i Paris.

“La integració social

Probablement la paraula més utilitzada per sintetitzar els objectius últims de qualsevol projecte d’intervenció, pedagògica o social, amb minories culturals és *integració*. Paradoxalment, tant aquesta paraula com la seva antinòmia més utilitzada, *marginació*, són dos termes, especialment el primer, que trobem utilitzats de manera equívoca i a vegades fins i tot contradictòria, a causa de l’absència o el desconeixement de marcs teòrics de referència sòlidament consolidats, en l’ampli terreny que cobreixen les diferents ciències socials.

La imprecisió generalitzada i el poc rigor en la delimitació del contingut semàntic d’aquest terme permet que, impunement, s’utilitzi com a definitori de l’objectiu final que es vol aconseguir des de polítiques i actuacions educatives i socials, diametralment oposades tant pel que fa als seus plantejaments, com a les seves metodologies i prioritats. Amb aquest aparent *excés de contingut*, de fet, se l’ha buidat de sentit, de manera que, quan en aquests moments algú ens parla d’integració, si hi ha interès per saber realment de què parlem les preguntes s’imposen: integració de què i a què?, amb quins costos?, en quines condicions?, necessària i desitjada per qui?, amb quins resultats finals?

Quan ens referim a la integració de les minories, quan s’intenta definir aquesta integració, sovint prenen més relleu els aspectes culturals que els sociopolítics. En aquest cas, semblaria com si es donés per suposat que l’antònim més *correcte* d’integració no és *marginació* sinó *assimilació*. Quan un grup cultural majoritari (no necessàriament pel nombre d’individus que el componen, sinó perquè ostenta el poder) devora, fagocita els trets culturals distintius d’un grup minoritari, de manera que el procés d’aculturació d’aquest el porta fins a la pèrdua de la seva identitat ètnica, no podem dir que «l’ha integrat», hem d’usar un terme precisament més propi de les funcions digestives: «l’ha assimilat».

En aquesta línia de subratllar especialment els aspectes culturals quan es parla de la integració que es desitja per als immigrants estrangers, se situaria, al nostre entendre, l’anàlisi que fa del terme el *Pla interdepartamental d’immigració* de la Generalitat de Catalunya (1994: 44)⁷, quan diu:

[...] des de la perspectiva d’integració intercultural es cerca construir de manera dinàmica i viva un país en el qual s’hi consolidin unes senyes d’identitat compartides: idioma, coneixement de la pròpia realitat i història, valors de llibertat, igualtat i justícia, tot respectant i integrant-se en un conjunt de gent i cultures, el conjunt de valors i dels actius de tota la gent que viuen en un mateix país, dels que hi han nascut i dels que hi han vingut de fora.

A aquesta «integració cultural» potser seria més correcte anomenar-la senzillament *aculturació*. I Teresa San Román (1992: 187)⁸ assenyala encertadament:

[...] integració i aculturació són vies relacionades però diferents i l’escola té un paper aculturatiu que només té sentit si existeixen, a més a més, elements d’acceptació i de participació social de la minoria, elements positius d’integració.

I en un altre text ens adverteix (1990: 127)⁹.

[...] l’aculturació no permet un pas enrere. Si les relacions fracassen, el resultat no és un gitano reafirmat en la seva cultura, sinó l’anòmia quant a normes i valors en el pla de les idees i l’aculturació en el de les expectatives, maneres de fer i desigs frustrats.

Aquesta mateixa autora, quan defineix la integració parla d’integració social i afirma al respecte (10):

Estar integrat en un sistema social, implica adquirir interdependència dins d’aquell sistema social [...] interdependència de cada segment o categoria respecte a altres definits en termes de les relacions sistèmiques.

Crec que la integració de dos grups ètnics diferents¹¹ [...] és el procés que lentament va realitzant-se a partir d’una voluntat activa i inequívoca, per les dues parts, de resoldre els inevitables conflictes que el xoc intercultural, però sobretot la desigualtat social i política, provoquen. L’evitació d’aquests conflictes, la submissió o el permanent domini d’un grup sobre l’altre, no facilitarà la integració. [...] La integració de dos grups ètnics no ha de veure’s doncs, ni com un regal, ni com un favor que l’un fa a l’altre. Tampoc com el fruit de l’admiració, la submissió o el proteccionisme. La integració, que és una forma d’alliberament col·lectiu, ni es demana, ni s’ofereix, ni es pot donar. Cal guanyar-la dia a dia amb l’exercici per part de tots de la solidaritat, amb la lluita contra tota mena d’exclusió i per una veritable igualtat d’oportunitats i de drets cívics i polítics.

Ampliarem alguns dels conceptes i afirmacions de la llarga citació anterior, per tal d'intentar argumentar en contra d'alguns altres supòsits més o menys generalitzats que trobem vinculats, de manera implícita o explícita, a l'ús que es fa del terme *integració*.

Un procés vertader d'integració passa inevitablement pel fet que el grup majoritari estigui disposat a acceptar com a homòlegs els grups minoritaris, la qual cosa implica estar disposat a compartir tant els privilegis dels quals gaudeix en exclusiva, com la pobresa dels altres, en definitiva, a compartir el poder i a fer autèntica i possible la igualtat d'oportunitats entre els éssers humans que conviuen en una societat determinada. Els polítics i les administracions, actuant com a portaveus legítimats democràticament per prendre decisions en nom de la majoria de ciutadans, no sembla que hi estiguin disposats (recordem que la Llei d'estrangeria, alguns articles de la qual varen ser declarats inconstitucionals, va ser aprovada per la totalitat dels grups parlamentaris excepte el comunista). Més enllà, doncs, de les bones intencions expressades en els discursos, a la pràctica i majoritàriament no es desitja la integració en els termes que acabem de definir-la. Amb l'infantil argument que «nosaltres varem arribar primer, i per tant això és "casa nostra"», que tan magistralment ironitza Enzensberger (12), la integració es confon amb «l'obligació del foraster d'adaptar-se», una adaptació que passa necessàriament per la submissió. I aquesta opinió, socialment molt generalitzada, influeix poderosament en la construcció de la ideologia i de les actituds i els valors que es transmeten a les escoles, i que acaba reduint la pedagogia intercultural a una mena de simulacre d'intercanvi d'elements folklòrics, com més endavant analitzarem.

Selim Abou (1980: 70)(13) descriu aquest procés de **submissió/adaptació** així:

[...] s'obliga l'immigrant a confinar les seves relacions primàries i emocionals al cercle familiar i al de la col·lectivitat ètnica, i amb la comunitat receptora només hi manté relacions secundàries, de negocis. A partir d'aquesta divisió, s'accontenta amb adoptar els models de conducta exigits per la vida pública del nou país, mantenint intactes la manera de pensar i de sentir heretades de la seva cultura original. Això, doncs, tampoc no és la integració.

Si dèiem més amunt que és responsabilitat i tasca dels dos grups en conflicte, majoritari i minoritari, aconseguir la integració, volem precisar ara que, pel fet de disposar del poder i dels recursos facilitadors necessaris, és al grup majoritari a qui li cal iniciar el procés, donar facilitats, i crear les condicions favorables per tal que es produeixi. Hem intentat representar les conseqüències de les actituds del grup majoritari a la figura 6. Per això tampoc no estem del tot d'acord amb aquella definició sobre la integració de Bruno Ducoli (14) que diu així:

[...] la integració és una recerca d'emancipació social, i una voluntat de participació conflictiva, efectiva i innovadora. És gràcies a aquesta participació solament que una minoria immigrada, defensora d'una autonomia, pot tenir èxit en la seva confrontació amb la majoria, sense haver d'abandonar l'originalitat que li és pròpia.

No es pot fer pivotar, com dèiem, sobre el col·lectiu minoritari tota la responsabilitat de la integració. Si aquella «recerca d'emancipació social i la voluntat de participació conflictiva, efectiva i innovadora» representen realment un bon punt de partida per part del col·lectiu immigrant, cal igualment i ineludiblement, des del nostre punt de vista, una «voluntat de participació» tan «conflictiva, efectiva i innovadora» com aquella per part dels membres del grup cultural majoritari. Altrament, el que es farà serà abocar-los, probablement, a la frustració. I no cal insistir gaire, ens sembla, en les importants repercussions en els centres educatius d'aquesta manera de repartir les responsabilitats entre els grups majoritaris i minoritaris, en l'exercici d'una pedagogia intercultural que pretengui realment ajudar a construir la integració social.

Un altre supòsit sobre el qual sembla basar-se la integració dels grups minoritaris segons les opinions públiques a què ens referíem abans i que afecten, com dèiem, la ideologia que es transmet a les escoles, és que el grup majoritari és quelcom compacte i unitari, i que si la societat està «desintegrada» és precisament a causa de la presència dels grups minoritaris, raó fonamental per la qual «se'ls ha d'integrar» per garantir aquella compactació, facilitadora del benestar comú i de la pau social.

No cal que recordem de nou l'estudi d'Anna Cabré citat a l'inici d'aquesta ponència. Sabem que el grup majoritari no és homogeni, ni culturalment, ni socialment, ni ètnicament parlant. I això no solament a causa de les immigracions que hi ha hagut al llarg d'aquest segle a Catalunya. Robert Castel(15), Pierre Rosanvallon(16) i altres sociòlegs contemporanis analitzen amb detall les causes i les repercussions de la fractura social que ha portat a etiquetar les actuals societats postindustrials i postmodernes com a «societats dels dos terços», ja que un terç de la població d'aquestes societats està submergit en un cada vegada més ampli segment social caracteritzat per la precarització premarginal o marginal que provoca diversos graus de pobresa, a causa fonamentalment de la caiguda dels estats del benestar i de la pèrdua de llocs de treball assalariat.

El fet que alguns cognoms catalans siguin el de l'ofici que durant generacions s'havia exercit (fuster, ferrer, pagès, etc.) esdevé un símbol del que havia representat el treball en segles anteriors en la constitució de l'estatus de ciutadà, de membre actiu i útil a la comunitat i en un teixit social concret. En les societats industrials, com ja va teoritzar Durkheim, les relacions salarials mantenien uns vincles d'interdependència entre el capital i els treballadors. Es necessitaven mútuament. Des de fa unes dècades, la ferotge competitivitat industrial que ha portat a un desenvolupament de les noves tecnologies més en funció de la rendibilitat econòmica del capital que del benestar humà, i especialment en aquests darrers anys, l'extensió del neoliberalisme com a ideologia legitimadora d'unes noves actituds i pràctiques socials, han provocat una pèrdua importantíssima de llocs de treball assalariat, al mateix temps que es veuen cada vegada més precaritzats una part creixent, dia rere dia, dels contractes laborals. Tot això està incrementant el nombre de persones que entren en un procés de *desafiliació*, en paraules de Castel, caracteritzat per una pèrdua de ciutadania, i que provoca greus conseqüències psicològiques i socials.

Estan perdent, com deia San Román, la capacitat d'establir unes relacions sistèmiques. En un recent debat televisiu sobre l'atur, un jove empresari, amb tanta sinceritat com crueltat, li deia a un aturat més gran de quaranta anys: «Vostè i els que estan com vostè, el que passa és que no volen adonar-se que ja no els necessita absolutament ningú. Ni tan sols les seves famílies».

En un altre text⁽¹⁷⁾ ironitzàvem sobre l'anacronisme de qualificar i tractar (com es fa en certa manera a través de la política d'immigració anomenada «de contingents») els immigrants extracomunitaris de *gastarbeiter*, és a dir, de «treballadors convidats» o simplement de *treballadors estrangers*, quan, a partir del que hem dit en els paràgrafs anteriors, hauríem de parlar amb més propietat de *refugiats econòmics* o, fins i tot, d'*okupes internacionals*. No podem seguir reflexionant sobre el tractament integrador de la diversitat que representen els treballadors estrangers i les nostres minories culturals tradicionals, sense tenir en compte els transcendents canvis econòmics i socials esdevinguts en els darrers trenta anys en les nostres pròpies societats *d'acollida*.

No és, doncs, tan evident que la nostra *societat d'acollida* sigui ni un tot homogeni culturalment, ni *integrat socialment*. El problema de la integració social no podem plantejar-nos-el principalment, ni de bon tros exclusivament, en funció dels immigrants, com acostumen a fer majoritàriament els discursos dominants. Al meu entendre, la tasca principal per als propers anys de tots els agents socials (i per tant també dels educadors) serà la de treballar a favor d'una conscienciació col·lectiva més gran, per tal de trobar entre tots els recursos i les estratègies per poder reconstruir aquest malmès teixit social.

La tasca a favor de la integració dels immigrants i de les seves famílies, quan es fa amb massa *activisme immediatista* i sense tenir en compte les conseqüències d'aquesta visió més global del problema de la ruptura del vincle social en les nostres societats postindustrials, no és més que un petit pedaç que intenta tancar inútilment un forat molt més gran que el propi pedaç; per això el sargit no arriba ni als marges d'una base mínimament sòlida a la qual es pugui ancorar i incorporar. Aquesta és una de les raons dels sentiments d'impotència i d'inoperància de moltes ONG i escoles que treballen amb aquests col·lectius minoritaris. I també, per aquesta raó, estem totalment d'acord amb l'afirmació d'Alegret quan diu (1992: 12)¹⁸:

[...] la superació de l'escola-ghetto no podrà venir de mans dels alumnes, ni dels professors, sinó únicament de mans de la societat global.

També per aquest motiu ningú no hauria d'escandalitzar-se ni de tractar precipitadament de racista aquell *autòcton pobre* que protesta iradament per determinades discriminacions positives no plenament justificades, que algun treballador social o sanitari, *especialment sensible* al tema de la diversitat cultural, practica amb els estrangers, tan pobres, si fa o no fa, com aquell autòcton. Voler focalitzar exclusivament, ara i aquí, el problema de la integració en les nostres societats sobre els grups minoritaris, és col·laborar en una maniobra de distracció que pretén fer passar per problemes conjunturals el que són problemes estructurals. I encara pitjor si de manera més restringida es focalitza només sobre la seva diversitat cultural. Creiem, per tant, que s'equivocaran greument les ONG, les escoles, etc. que caiguin en aquest parany en la manera d'abordar un tractament integrador de la diversitat.

El tractament de la diversitat cultural a l'escola

Però si fins ara ens hem referit principalment a la integració social i política dels membres dels grups culturalment minoritaris, aquesta darrera part de la nostra intervenció se centrarà més específicament en els problemes que planteja la convivència intercultural en una societat, i més concretament en unes escoles cada vegada més multiculturals.

Hem dit «en els problemes» intencionadament. És tan cert que la immigració de ciutadans dels països empobrits no és *per se* un problema —per més que així la qualifiquin en més d'una ocasió, fins i tot explícitament, algunes administracions o alguns mitjans de comunicació— com ho és que de la multiculturalitat no se'n deriva automàticament un enriquiment cultural del grup majoritari —cosa que també s'afirma amb un excés d'optimisme o amb una certa precipitació—. No guanyarem la lluita contra l'exclusió i la xenofòbia negant o minimitzant els problemes que comporta la convivència intercultural, sinó afrontant-los obertament i aprenent a gestionar-los. I aquesta no és una tasca gens fàcil. Ara per ara, la manca de marcs teòrics consolidats i de models d'intervenció validats ens incapacita per donar respostes adequades als molts interrogants que se'ns plantegen, com per exemple: Quin és el paper i quina responsabilitat té la institució escolar, com a tal, en la transmissió de les cultures minoritàries? Ha de limitar-se a transmetre a tots *només* la cultura majoritària? Quina actitud cal tenir i quines actuacions cal emprendre amb el fet diferencial de les llengües i cultures de les famílies dels nens pertanyents als grups minoritaris?

Però un altre interrogant, possiblement previ a tots aquests, seria: Qui està legitimat per poder decidir els continguts, els valors, les actituds i les normes que s'han de transmetre en els centres escolars als alumnes? Situats en un context de formació d'adults (després ens referirem als infants), trobaríem dues posicions teòriques que sembla que estiguin en contradicció.

D'una banda, una actitud *rogeriana*, de «centrar-nos» en l'alumne, reforçada pel relativisme cultural i ètic propi de la postmodernitat, ens aconsellaria, en paraules de Pantin (1989: 20)¹⁹:

[...] mai no pressuposi que vostè coneix les necessitats i prioritats de les persones, confessi la seva total ignorància quant als seus antecedents, a la manera com funcionen les seves ments i el perquè de les seves actituds, i pregunti'ls com els agradaria de ser ajudats [...] vostè escolti fins que tota l'arrogància cultural de la seva ment s'hagi esgotat, i comenci a sentir realment la veu de la gent com l'element més important del seu propi desenvolupament.

D'altra banda, els qui consideren l'educació com una lluita contra l'alienació i a favor del creixement personal a través de la conscienciació, se «centrarien» en el compromís polític i social de l'educador, ja que en una situació d'alienació social, l'alumne *no pot saber* el que necessita, el que li convé, el que és millor per a ell.

¿Són compatibles aquestes dues actituds bàsiques enfront del fet educatiu? Quins són els límits a aquella actitud recomanada per Pantin? El mateix autor ho deixa entreveure quan diu: «Vostè escolti fins que comenci a sentir realment la veu de la gent com l'element més important del seu propi desenvolupament». És a dir: el més important però no l'únic. Si Freire (1975: 28)²⁰ recomana: «la conscienciació ha de ser una tasca que implica una opció ideològica per la nostra part, del començament a la fi» de cap manera ens semblen incompatibles les actituds d'escoltar realment la veu de la gent com l'element més important del seu desenvolupament, amb la implicació ideològica del voluntari o del professional. I aquest, utilitzarà aquelles estratègies que la seva experiència i el seu saber li fan creure que són els més adequats per aconseguir *allò que més convé* als seus alumnes o persones a les quals intenta ajudar.

Cal aprendre a escoltar i cal un compromís sociopolític per part dels educadors i agents socials, per això, una vegada més, el diàleg i la negociació s'imposen. Altrament caurem o bé en una inoperància ben intencionada però naïf, o en un dirigisme i en una manipulació inacceptables i probablement estèrils. Saber escoltar i saber abandonar actituds etnocèntriques, arrogants i prepotents cal fer-ho compatible amb l'indispensable compromís ideològic de l'educador (i això no és gens fàcil), si aspirem a un tractament digne de la diversitat cultural a l'escola.

Amb l'educació dels infants, el problema de fons és el mateix. La normativa vigent autoritza els pares a escollir la religió en què han de ser educats els seus fills a l'escola. Acaba aquí la legitimitat dels pares a exigir de l'escola una formació per als seus fills d'acord amb els seus principis morals? Si és preceptiu que cada escola adapti els currículums al seu context sociocultural, i fins i tot, si convé, a cada alumne, com pot fer-ho sense integrar les llengües i cultures dels grups minoritaris?; què cal fer quan entren en conflicte les demandes culturals dels pares amb la normativa escolar del nostre país?; poden reivindicar els grups minoritaris ser subjectes de drets culturals específics, més enllà dels religiosos, en l'educació dels seus fills, o només pot ser subjecte de drets l'individu, el nen, *essencialment igual* que els altres nens, prescindint per tant del seu bagatge cultural i de la identitat ètnica dels pares?

Creiem que aquests interrogants, més fàcils de respondre en els bonics discursos teòrics interculturals que en la pràctica quotidiana, assenyalen el punt neuràlgic del debat sobre la possibilitat, o impossibilitat, d'una veritable educació intercultural. Citarem dos autors només, que han fet reflexions brillants, però amb conclusions diametralment oposades sobre aquest tema. Carabaña (1993: 69)²¹ afirma amb contundència:

[...] només es pot aconseguir un tractament escolar adequat de la immigració des dels principis de l'individualisme universalista que son, des de fa temps, el principi fonamental de les nostres democràcies.

Mentre Nathan (1993: 17)²² el mateix any escrivia:

[...] Jo ho afirmo amb contundència i amb força: els nens dels Soninkés, dels Bambares, dels Fules, dels Dioles, dels Ewundus, dels Dwales, i tants altres... pertanyen als seus ancestres; rentar-los el cervell per convertir-los en uns blancs republicans, racionalistes i ateus, és, simplement, un acte de guerra.

Aquest darrer autor afirma que els nens i nenes dels migrants són els geníssers contemporanis. Quan els turcs guerrejaven contra els cristians, acostumaven a agafar com a presoners els nens dels pobles cristians que atacaven. Aquests nens, convertits a l'islam i perfectament entrenats militarment, diu Nathan, eren els geníssers, la primera línia de combat dels exèrcits turcs, que es veien obligats així a lluitar contra els seus propis pares i familiars. Els infants dels immigrants serien doncs, segons aquest autor, una mena de «quinta columna» que lluitaria a l'interior dels col·lectius immigrants a favor dels interessos assimilacionistes de la cultura majoritària.

No creiem que sigui ni possible, ni desitjable una escola *culturalment laica*, com sembla defensar Carabaña. Tret que algú imaginés un model d'escola que utilitzés una mena de *llengua franca* diferent de totes les llengües maternes de tots els alumnes, deixant exclusivament a l'àmbit familiar l'ensenyament i la pràctica d'aquestes llengües i cultures maternes. I si fos possible (que no ho és) separar la llengua de tots els altres continguts ètnics, i aplicar la pretesa *laïcitat cultural* a aquests altres continguts, hauria d'afectar totes les *confessions culturals*, inclosa, naturalment, la majoritària. Una vegada aconseguits aquests impossibles, caldria comptar amb un altre impossible encara més gran: disposar d'un estoc de mestres *sense identitat ètnica...* (impossibles que en un futur no tan llunyà, però encara de ciència-ficció, potser superarà la *realitat virtual...*).

Però, en l'altre extrem, també es fa inajornable iniciar una reflexió seriosa respecte a fins a quin punt determinats col·lectius no s'estan «passant de rosca» en la reivindicació del dret a la diversitat. Una reacció compulsiva enfront la por i el perill reals que presenta l'assimilacionisme, pot fer-nos caure en l'altre extrem: el d'intentar preservar uns continguts culturals *per damunt de tot*, com quan un grup ecologista intenta salvar una espècie en extinció, obligant els membres de les minories a frenar un procés d'aculturació que potser desitgen, *ensenyant-los a ser estrangers* (estranyes), a partir del reforçament d'uns trets distintius sovint estereotipats.

Lamentem no veure en els treballs que les escoles han fet, i han publicat en les revistes especialitzades, amb motiu de la campanya «Som iguals, som diferents», cap o molt poques activitats pedagògiques adreçades a subratllar la primera part («som iguals») d'aquest equívoc i poc afortunat eslògan. Si la diversitat humana és obvia i evident, no passa el mateix amb la igualtat de drets, que no pot constatar-se «experimentalment» ja que és una convicció.

Només per aquest motiu, el de ser menys «evident», ja hauria de merèixer més atenció en les escoles l'educació per a la igualtat, que per al reconeixement de la riquesa que comporta la diversitat. Si és cert que en aquests moments és viu el debat sobre *els principis de l'individualisme universalista que són, des de fa temps, el principi fonamental de les nostres democràcies*, com deia Carabaña, o sobre la pretesa vàlida universal de la igualtat humana com a condició imprescindible per aconseguir societats més justes i amb més benestar social generalitzat²³, no ho és menys el que diu Carmen Treppte (1994: 192)²⁴:

[...] els defensors de l'educació intercultural es destaquen freqüentment per una certa ingenuïtat política. Tendeixen a dissenyar visions elaborades d'una convivència tolerant en el futur [...] és fàcil adornar la superfície de fenòmens multiculturals amb detalls pintorescs que, per si mateixos, mai no serviran per canviar l'estructura d'estratificació.

No hauríem de confondre la necessària sensibilitat cultural en els educadors i agents socials, amb la hipersensibilitat pròpia d'un *interculturalisme històric*. Hem d'estar molt atents que aquest cant a l'enriquiment mutu i a la diversitat, al cultiu de les llengües i cultures minoritàries, etc. no siguin utilitzades, més o menys intencionadament, com a **subterfugi** per camuflar o blanquejar el conflicte bàsic: un conjunt de relacions conflictives reals, de poder i de dominació submissió, en les quals cal tenir ben clar en quin bàndol ens situem.

Irònicament ens hem referit de vegades a aquelles persones tan «sensibles» que necessiten seguir disposant d'estrangers pobres, diversos culturalment, per poder seguir practicant els dimarts i dijous, de set a nou del vespre, el seu «**humanitarisme penitencial**», buit de tot compromís social i polític. No cal dir que de cap manera és aquesta la *sensibilitat* que reivindicuem per a un tractament correcte de la diversitat cultural. Ben al contrari.

Subscriuim, com a cloenda, pel que fa al tractament de la diversitat a l'escola, el contingut de la frase de Teresa San Román (1996: 133)25 quan diu:

El problema no és com es pot aconseguir l'heterogeneïtat, que ja està ben aconseguida. El problema és com es pot potenciar un sistema integrador, acollidor, en el qual tots hi tinguem cabuda, i en el qual puguem arribar a acords respecte a algunes qüestions d'incompatibilitat, a alguns conflictes. De tots ells, la negació de possibilitats àmplies d'integració és l'orientació política i cultural més autoritària, egoista, bàrbara e incompatible amb qualsevol diferència i civilització.

I si ho volem dir amb una frase enginyosa, no fa gaires mesos Joan Soler(26) ens indicava clarament allò que no hem de fer:

Tractem els altres, les persones que no són com nosaltres, com a iguals en allò que són diferents i com a diferents en allò que som iguals.

-
7. GENERALITAT DE CATALUNYA (1994). *Pla interdepartamental d'immigració*. Barcelona: Departament de Benestar Social.
  8. SAN ROMÁN, T. (1992) «Pluriculturalidad y marginación». En AA.DD. *Sobre Interculturalitat*. Girona: Fundació SER.GI.
  9. SAN ROMÁN, T. (1990). *Gitanos de Madrid y Barcelona. Ensayos sobre aculturación y etnicidad*. Bellaterra (Barcelona): Universitat Autònoma de Barcelona, Publicacions d'Antropologia Cultural.
  10. SAN ROMÁN, T. (1996). «La educación ante la marginación y la diferencia cultural». A CARBONELL, F. (coord.). *Sobre Interculturalitat*, 3. Girona: Fundació SER.GI.
  11. CARBONELL, F. (en premsa). *Desigualtat social, diversitat cultural i educació. La interculturalitat a l'escola*. Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular/Editorial Altafulla.
  12. ENZENSBERGER, H.M. (1992). *La Gran Migración*. Barcelona: Anagrama.
  13. ABOU, S. (1980). «Mito y realidad en la emigración». A *Culturas*. Vol. VII, núm. 2. París: UNESCO.
  14. Citada a MANÇO, A i U. (1993). «L'intégration: histoire d'une ideologie». A *La pluralité culturelle dans les systèmes éducatifs européens*. Nancy: CNDP/CRDP de Lorraine.
  15. CASTEL, R. (1991). «La desafiliació: treball precari i vulnerabilitat relacional». A *Món Laboral*. Primer semestre de 1991. Barcelona: Conselleria de Treball de la Generalitat de Catalunya. Vegeu també, del mateix autor: «L'avènement d'un Individualisme négatif». *Magazine littéraire*, 334, juliol-agost de 1995. Així com també i especialment: *Les Métamorphoses de la question sociale. Une chronique du salariat*. París: Ed. Fayard, 1995.
  16. ROSANVALLON, P. (1995). *La Nouvelle Question sociale. Repenser l'Etat-providence*. París: Ed. du Seuil.
  17. CARBONELL, F. (1995). «Actitudes y actuaciones socioeducativas con los inmigrantes extracomunitarios y sus familias». *Revista de Educación*, 307. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.
  18. ALEGRET, J.L. (1992). «Pròleg». A HANNOUN, H. *Els ghettos de l'escola*. Vic: Ed. Eumo
  19. PANTIN, G. (1989). «Discurso central». A *Niño y comunidad: avanzando mediante la asociación*. La Haya: Ed. Fundació B. Van Leer.
  20. FREIRE, P. (1975). *La desmitificación de la concientización y otros escritos*. Bogotá: Ed. América Latina.
  21. CARABAÑA, J. (1993). «A favor del individualismo y contra las ideologías multiculturalistas». *Revista de Educación*, 302, setembre-desembre de 1993. Madrid: Centro de Publicaciones del Ministerio de Educación y Ciencia.
  22. NATHAN, T. (1993). «Preface». A MESMIN, C. *Les enfants de migrants à l'école, Réussite, échec*. París: Éd. La Pensée Sauvage.
  23. Vegueu, al respecte, POLANYI, K. (1994). *La gran transformación*. Ed. Endymion, o bé DUMONT, L. (1995). *Essais sur l'individualisme. Une perspective critique sur l'ideologie moderne*. París: Ed. du Seuil.
  24. TREPPE, C. (1993). «La comunicación intercultural». A CARBONELL, F. (coord.). *Sobre Interculturalitat*, 2. Girona: Fundació SER.GI.
  25. SAN ROMÁN, T. (1996). «La educación ante la marginación y la diferencia cultural». A CARBONELL, F. (coord.). *Sobre Interculturalitat*, 3. Girona: Ed. Fundació SER.GI.
  26. SOLER, J. (1996). «Qui perd la identitat...». *El Punt*, dilluns 2 de setembre de 1996.

MAR
'05

QUA- DERNS

DE L' OBSERVATORI

Índice

- p. 2 La inmigración en la prensa: las 20 noticias más destacadas de marzo'05.
- p. 3 Acontecimientos y actividades del mes: a. Convocatorias de ayudas; b. Cursos, jornadas y conferencias; c. Actividades del Observatorio.
- p. 7 Novedades bibliográficas
- p. 8 Estadísticas breves: los extranjeros en los barrios de Pere Garau y Son Gotleu.
- p. 10 En profundidad: entrevista a la Asociación Ecuatoriana Velasco Ibarra.
- p. 12 Artículos y monografías: "La integración social y la diversidad cultural en la escuela" (extracto en catalán).

La inmigración en la prensa: las noticias más destacadas de mar '05

ÁMBITO	SECCIÓN	TITULAR	PERIÓDICO Y FECHA
INTERNACIONAL	Política	Manifstantes exigen en Lisboa la legalización de los "sin papeles" . Piden al primer ministro Sócrates que cambie de política de inmigración	El Mundo 21.03.2005
NACIONAL	Política	Las amnistías masivas del PP y PSOE han legalizado a 626.687 inmigrantes desde 1985 . Solo en 2001 consiguieron papeles casi 300.000 extranjeros en tres regularizaciones distintas	ABC 01.03.2005
	Política	Los sindicatos acusan a patronos de no regularizar a inmigrantes . El Gobierno espera que aumenten las solicitudes al final del proceso	El País 07.03.2005
	Trabajo	El paro baja 6.068 personas en febrero, menos que en 2004 . Los inmigrantes no comunitarios son ya el 5% del total de afiliados a la Seguridad Social	El País 03.03.2005
	Trabajo	Los inmigrantes del sector agrario podrán regularizarse con tres meses de trabajo . La medida persigue que los extranjeros empleados en el campo sean contratados por más de un empresario en un año	Diario de Mallorca 16.03.2005
	Economía	BBVA invierte 20 millones en dinero express para elevar a 600.000 su clientela inmigrante . Abrirá 100 tiendas para envíos de remesas, búsqueda de empleo, vivienda, viajes y servicios jurídicos	ABC 09.03.2005
	Opinión	Medios de comunicación e inmigración	El País 21.03.2005
	Datos	La nueva EPA hace aflorar casi un millón de nuevos empleos por la inmigración	El País. 31.03.2005
LOCAL	Política	Balears es junto con Madrid la comunidad con más solicitudes de regularización de inmigrantes . La Delegación del Gobierno ya ha recibido 4.417. Las Islas superan porcentualmente las peticiones de Cataluña, Valencia y Murcia. Los demandantes proceden mayoritariamente de Ecuador y Colombia	El Mundo 12.03.2005
	Política	La atención de Cort a los inmigrantes se ha triplicado en el último año . La Oficina de Informació ofreció sus servicios a 639 personas entre los meses de enero y febrero	El Mundo 14.03.2005
	Trabajo	Balears registra una bajada del paro y un alza del empleo superiores a la media estatal . Govern y patronal destacan la mejora registrada, mientras los sindicatos dudan de la sostenibilidad de estas cifras	Diario de Mallorca 03.03.2005
	Trabajo	Los ecuatorianos denuncian despidos de los empresarios de Artà para no "legalizarlos"	El Mundo 18.03.2005
	Educación	"Plan de choque" contra el fracaso escolar: más profesorado especial para inmigrantes y ayuda en casa para los enfermos . Los maestros de atención a la diversidad se han triplicado desde el año 1999 al presente curso. Los centros de atención preferente han pasado de 14 a 44 en 2001. Educación estrena un programa de interpretación del idioma y de las costumbres	El Mundo 13.03.2005
	Sanidad	El aumento de la población inmigrante costará a la sanidad balear 30 millones anuales . La Conselleria de Salud ha elaborado un estudio estimativo sobre el gasto sanitario que puede suponer la regularización de 30.000 "sin papeles"	Última Hora 03.03.2005
	Vivienda	El 42% de la población inmigrante que vive en Balears ya tiene vivienda en propiedad . El nuevo Pla de Immigració destaca el incremento de la población extracomunitaria en sólo cuatro años	Última Hora 21.03.2005
	Cultura	Los inmigrantes premian la labor a favor de la integración . El colectivo "Inmigración y codesarrollo" reconoce el trabajo de 16 personas o entidades	Última Hora 19.03.2005
Estadísticas	La OCDE cree que Madrid deber pagar más a Balears por su elevada inmigración . Un informe afirma que el aumento poblacional incrementa el gasto en servicios públicos	Diario de Mallorca 19.03.2005	

Acontecimientos y actividades del mes

En primer lugar, queremos recordar que el Ministerio de Administraciones Públicas permite conocer el estado de tramitación de las solicitudes de normalización presentadas a través de dos medios telemáticos:

- c. página web www.map.es > extranjería
- d. teléfono 902.02.22.22

Para acceder, debe aportarse el año de nacimiento de la persona, la fecha de presentación de la solicitud y bien el NIE o el nombre del expediente. Tanto el teléfono como la página web están disponibles las 24 h, 7 días a la semana.

a. Convocatorias de ayudas

- **Convocatoria 2005. Ayudas a proyectos de Cooperación Internacional.** La Fundación "la Caixa", a través de su Programa de Cooperación Internacional para el Desarrollo, pone en marcha una convocatoria anual de ayudas a proyectos de cooperación internacional. Su objetivo es contribuir a erradicar la pobreza en los países más desfavorecidos del mundo mediante el fomento de los proyectos solidarios que den protagonismo a las poblaciones beneficiarias. Presentación de solicitudes: 24 de enero al 18 de abril de 2005.
- **BOE núm 58. 3919** Resolución de 7 de febrero de 2005, de la Secretaria General Técnica, para la que se da publicidad al protocolo adicional al Convenio sobre prórroga del Convenio – Programa para el desarrollo de prestaciones básicas de Servicios Sociales de Corporaciones Locales, suscrito en el Ministerio de Trabajo y Seguridad Social y la CCAA de las Islas Baleares.
- **BOE núm. 51. 3418** Resolución de 11 de febrero de 2005, de la Dirección General de Integración de los Inmigrantes, por la que se actualizan las cuantías máximas de las ayudas económicas para los beneficiarios de los Centros de Acogida a Refugiados de la Dirección General de Integración de los Inmigrantes.
- **BOE núm 42. 4159** Resolución del consejero de Trabajo y Formación de 8 de marzo de 2005 por la cual se abre la convocatoria para la concesión de subvenciones públicas, en el ámbito de la colaboración con órganos de la administración general del Estado y sus organismos autónomos con sede en las Illes Balears, con órganos de la administración de la Comunidad Autónoma de las Illes Balears y sus organismos autónomos, de la Universidad de las Illes Balears, entidades e instituciones sin finalidad lucrativa, en el ámbito territorial de las Illes Balears que contraten trabajadores desocupados para la realización de obras y servicios de interés.

b. Cursos, jornadas y conferencias

- **III Seminario de educación con inmigrantes:** "Convivencia intercultural en la escuela", organizado por la Universidad del País Vasco. Se tratarán temas como la convivencia intercultural en la escuela o las comunidades de aprendizaje, diversidad y convivencia, entre otros. Fecha de inicio: 11 de marzo de 2005. Información e inscripción: Tel. 94 301 82 41.
- **Presentación del Observatorio de las Relaciones Unión Europea – América Latina (EULARO/ OBREAL)** a cargo de Ramón Torent, Director del Observatorio de la Globalización (Universidad de Barcelona) y coordinador de OBREAL. Presentación el 14 de marzo de 2005 en la Fundación CIDOB. Organiza el Programa América Latina de la Fundación CIDOB. Aforo limitado. Hay que confirmar la asistencia. Más información: activitats@cidob.org / Tel. 93 302 64 95.
- **Curso de formación continua en mediación social intercultural.** 3a. edición en Castilla La Mancha, Cuenca. De marzo a junio 2005. Organiza la Universidad de Castilla La Mancha y la Universidad Autónoma de Madrid. Los objetivos básicos son conocer los fundamentos de la mediación social intercultural, con vistas a desarrollar las capacidades y habilidades necesarias para llevarlo a la práctica dentro de la comunidad manchega.

- **Conferencia “Políticas de integración de los inmigrantes en el marco de la Constitución Europea”** que ofrecerá D. Miguel Pajares, responsable del Área de Inmigración de CERES, y que será presentada por D. Manuel Pérez Gómez Subdirector de Inmigración, Voluntariado y Cooperación al Desarrollo de la Consejería de Familia y Asuntos Sociales de la Comunidad de Madrid. Se celebrará el 30 de Marzo de 2005 en EMSI, Escuela de Mediadores Sociales para la Inmigración.
- **Reunión internacional sobre la psicopatología de la inmigración:** Organiza: Fundación Jiménez Díaz. días 15 y 16 de abril de 2005. Madrid. Más información: <http://www.confluenciasenpsiquiatria.com/confluencias.html>. E-mail: info@confluenciasenpsiquiatria.com
- **IX Congreso de inmigración “Discursos políticos y medios de comunicación”** Organiza: Laboratorio de Antropología de la Universidad de Almería. Días 21, 22 y 23 de abril de 2005. Dentro del fenómeno migratorio, tanto en el ámbito internacional como nacional o local, las políticas referentes a esto (control de flujos, integración social, regularizaciones...), así como los discursos políticos que llevan parejos, van modificando día a día la realidad del fenómeno. A todo este entramado socioeconómico, político y cultural no son ajenos los medios de comunicación que, en cualquiera de sus versiones (televisión, radio o prensa escrita) transmiten una visión ideológica del fenómeno. A analizar ambos aspectos y sus conexiones está dedicada la IX edición de este Congreso de Inmigración. Para más información: http://www.ual.es/Universidad/Depar/CCHumanas/cursos/VIII_CONGRESO/congreso_7.htm
- **II Encuentro “Juventud e inmigración”**, organizado por la Asociación por una Sociedad para Todas las Edades (A.S.T.E.), Madrid. Fecha de inicio el 26 de abril de 2005. El encuentro tendrá lugar los días 26, 27 y 28 de abril. Los encuentros de “Municipio y Juventud” quieren ser un punto de encuentro para aquellas personas que desde las instituciones públicas, la actividad profesional y la participación asociativa se ocupen de promover la plena emancipación de los jóvenes, sobre las bases de la igualdad de oportunidades, la autonomía personal y la integración y solidaridad social. Información e inscripción tel. 91 522 02 26. Fax: 915220458. E-mail: aste@infoaste.org. Página web: www.infoaste.org
- **II Forum Social de Mallorca.** El Forum Social de Mallorca es un espacio abierto de análisis y debate sobre la influencia de la globalización neoliberal en nuestro entorno local. Es también un espacio de encuentro e intercambio de los movimientos y organizaciones sociales de Mallorca, y en definitiva, de todas aquellas personas i/o entidades que trabajan por el objetivo de hacer que “otro mundo sea posible”. Es un espacio de participación continua, plural y democrática, de elaboración y puesta en marcha de futuras propuestas plurales y diversas, desde el debate colectivo. Las propuestas a desarrollar serán en bloques temáticos como otra globalización, territorio, movimientos sociales y cultura. Se realizará la segunda quincena de mayo de 2005. Para más información: <http://www.forumsocialdemallorca.org/>
- **Curso de Intervención social con población inmigrante.** Organiza el Colegio Oficial de Trabajadores Sociales de Madrid. Fechas: el 13, 18, 20, 25 y 27 de abril. Para más información: formacion@comtrabajosocial.com o en la página web <http://www.comtrabajosocial.com>
- **Preinscripción al Máster de Estudios Internacionales 2005 - 2006** del Institut Barcelona d'Estudis Internacionals (Fundación IBEI). Hasta al 2 de septiembre. Titulación conjunta otorgada por la Universidad de Barcelona, la Universidad Autónoma de Barcelona y la Universidad Pompeu Fabra. Las primeras admisiones se realizarán durante el mes de junio. Departamento de Docencia. Institut Barcelona d'Estudis Internacionals. Para consultar requisitos de admisión y contenidos de los estudios: ibe@ibe.org / www.ibe.org.
- A través del programa de sensibilización de la Dirección General de Cooperación del Govern Balear y con tal de fomentar la interculturalidad en nuestra sociedad, se ofrecen unos talleres gratuitos **Regiones del Mundo: África Occidental y América Central**. Si estáis interesados en alguno de estos talleres poneos en contacto con Concha Aranda al teléfono 657 58 00 88 o en la dirección de correo electrónico espino_blanco@terra.es

c. Actividades del Observatorio

1. El Observatorio ha intervenido activamente en el diseño de un nuevo proyecto, **Equal-Arco**, en el que también participan otros ayuntamientos de las Islas, entre ellos Sa Pobla, Porreres, Pollença, Inca y Ibiza. El proyecto, pediente de ser presentado y parobado por el FSE, plantea diversas actuaciones de intervención con la población inmigrante, que en el caso de Palma se centran en el desarrollo económico y la mediación entre los comercios del barrio de Pere Garau, así como en un análisis del tratamiento de la inmigración en la prensa local como herramienta de diagnóstico de la convivencia intercultural en Palma.

2. También hemos colaborado con el Consorcio Riba en el diseño de otro proyecto Equal llamado **"Tiempo de Trabajo y Ocio"**, dedicado a la conciliación de la vida laboral y familiar de las mujeres trabajadoras, especialmente de aquellas más desfavorecidas y de origen inmigrante. Si el proyecto se aprueba por el FSE y la Conselleria de Trabajo y Formación del Gobierno Balear, se pondría en marcha hacia junio 2005.
3. Desde el Observatorio hemos contactado con el **Servicio de Políticas de Diversidad y Ciudadanía** de la Diputación de Barcelona, que periódicamente organiza propuestas formativas para la capacitación de políticos electos y directivos municipales de los ayuntamientos de Barcelona. Entre otros, la formación que ofrecen promueve el aprendizaje de la gestión de programas transversales de migración y potencia de espacios de intercambio y de reflexión mediante la organización de jornadas y seminarios. Actualmente organiza dos cursos: "Gestión de la Comunicación en situaciones de crisis" y "Gobernabilidad y gestión de conflictos: ciudad y diversidad", que nos han parecido especialmente interesantes. La Diputación nos ha ofrecido la posibilidad de aprovechar las plazas libres en futuras ediciones de dichos cursos.
4. También hemos realizado la evaluación de la **Muestra Intercultural** "Palma, Ciutat del Món", que tuvo lugar el mes de noviembre pasado gracias a la colaboración conjunta del IMFOF, la Regiduría Delegada de Servicios Sociales, el Govern Balear y la Fundació Bancaja. La Muestra, que tuvo un coste total de 36.000 €, ha sido positivamente valorada en los medios de comunicación local, que han empleado un total de 11 páginas para hablar de ella. Al mismo tiempo, hemos diseñado una nueva propuesta para su desarrollo este año.
5. Durante los meses pasados hemos recopilado y digitalizado buena parte de la **normativa interna y legislación internacional** referida a extranjería como parte de la documentación que incluiremos próximamente en la página web del Observatorio. Si alguno de vosotros tiene necesidad de consultarla, sólo nos tiene que hacer la petición. Una vez lanzada la página web, estará disponible para todos. Otro material que tenemos digitalizado es: noticias de prensa local referidas a inmigración y otros colectivos en dificultades desde noviembre 2003 a febrero 2005; estadísticas sobre población extracomunitaria en Palma; banco de expertos en inmigración; y diversos documentos sobre esta misma temática.
6. En este sentido, destacamos la elaboración el mes pasado del documento **"La inmigración en el municipio de Palma: datos estadísticos de población"**, que proporciona una visión general sobre los diferentes colectivos residentes en Palma en fecha 01.01.2004, analizando sus principales datos sociodemográficos y distribución territorial. Si alguien de vosotros está interesado en disponer de él, sólo de ponerse en contacto con nosotros.
7. **MASKS** es un nuevo proyecto europeo en el que hemos empezado a trabajar este mes desde el Observatorio. Su objetivo es definir a nivel europeo las nuevas necesidades de formación ligadas a los diferentes lugares de trabajo y profesiones del ámbito de Servicios Sociales. Definidas estas demandas a nivel local, se cruzarán con las declaradas por otros socios europeos del proyecto y se elaborará una propuesta de e-learning común. El Área de Servicios Sociales del Ayuntamiento de Palma, a través de sus responsables de formación, liderará el proyecto.
8. Gracias al proyecto Espais de Trobada, se ha actualizado la información y tirado una nueva edición de **mapas del centro de Palma** con las direcciones y localizaciones de los principales recursos socio-laborales y sanitarios de Palma, que se distribuirán entre los centros municipales de Servicios Sociales y las diferentes delegaciones del IMFOF. Si alguno de vosotros necesita, puede ponerse en contacto con nosotras en las direcciones o teléfono habitual 971-214680. Nuestra extensión es la 8890.
9. Este mes también ha finalizado la colaboración con el Observatorio de Anabel Muñoz, que realizaba la labor de **documentalista**, organizando un banco de expertos, recogiendo la nueva bibliografía disponible, informándose de las actividades y eventos de interés cada mes y leyendo, clasificando y digitalizando diariamente las noticias de la prensa local referidas a nuestro campo de estudio. Anabel formaba parte de una iniciativa laboral de promoción de la inserción que tenía prevista una duración improrrogable, desde julio 04 a marzo 05. Desde aquí le damos la enhorabuena por el magnífico trabajo realizado y advertimos que, precisamente por su ausencia, el Observatorio tendrá que reducir la información ligada a dicho lugar de trabajo hasta que una nueva convocatoria posibilite la incorporación de un/a nuevo/a documentalista.
10. Después de la presentación el 22 de febrero de la **Guía de Recursos para la Inmigración**, y de su posterior entrega a las 175 entidades incluidas en dicha guía, hemos seguido recibiendo peticiones de un total aproximado de 40 entidades. Algunas de ellas son nuevas, como por ejemplo los Ayuntamientos de Sóller, Manacor, Felanitx y Sant Llorenç; otras proceden de técnicos (orientadores laborales, trabajadores sociales, psicopedagogos, etc.) de entidades ya incluidas a quienes no les había llegado una copia.

Las nuevas entidades son las siguientes.

1. Fundación Deixalles de Sóller
2. Cruz Roja Sóller
3. Servicios Sociales - Ayuntamiento de Sóller

4. Servicios Sociales - Ayuntamiento de Felanitx
5. Área Socioeducativa y Cultural – Ayuntamiento de Sant Llorenç
6. CEMIS – Manacor
7. Asociación Pastores Penitenciaria
8. Grupo Municipal PSM
9. Consorcio RIBA
10. Asociación Inmigrantes Argentinos Levante
11. Orientación Laboral de CCOO
12. EOEP – Consellería de Educación del G. Balear
13. Asociación Paz y Solidaridad
14. Equipo de Orientación Educativa y Psicopedagógica de Palma
15. Orientadora Laboral – Proyecto Hombre
16. Asociación por el Bienestar del Inmigrante de Baleares
17. UNED

Las entidades de las que hemos recibido nueva petición a través de sus técnicos son:

18. Conselleria de Presidencia y Deportes – Dirección General de Servicios Sociales del G. Balear
  19. Fundación Sa Nostra
  20. Patronat Obrer
  21. GREC
  22. S'Institut del Consell de Mallorca
  23. Oficina de Defensa del Menor
  24. Consulado General de Portugal
  25. Consulado de Holanda
  26. Consulado de Uruguay
  27. Consulado República Dominicana
  28. UIAP – Aj. Palma
  29. Cruz Roja
  30. Centro de Acogida de La Sapiència
  31. Institut Balear de la Dona
  32. Consell de Mallorca
  33. Comedor Transeúntes
  34. Cooperativa Jovent
  35. UNICEF
  36. CMSS de l'Ajuntament de Palma.
  37. Fundación ECCA
  38. IMFOF - Áreas de Ocupación, Promoción Económica y Economía y Comercio.
  39. Negociado de Educación- Concejalía de Educación, Cultura, Deportes y Juventud- Ayto. Palma
11. También hemos elaborado un **cuestionario** para conocer la percepción que tienen los centros municipales de servicios sociales sobre la población inmigrante residente en sus territorios que esperamos que pueda ser rellenado e incorporado en breve como parte del análisis sobre dicho colectivo al municipio. Desde aquí agradecemos anticipadamente a los profesionales de dichos centros su cooperación, que creemos muy valiosa para una correcta diagnosis de necesidades, tanto de los profesionales como de los usuarios de los centros.
  12. Finalmente, hemos colaborado con el Departamento de Servicios Lingüísticos del Ayuntamiento de Palma, proporcionándoles datos sobre la población extracomunitaria residente en el municipio y la estimación de los idiomas de origen mayoritarios; y con el propio IMFOF, buscando y elaborando estadísticas sobre la mujer y el mercado de trabajo a nivel regional.

Novedades bibliográficas

- **DIETZ, G.** *Multiculturalismo, Interculturalidad y Educación. Una aproximación antropológica.* Granada: Universidad de Granada, 2003.
- *Manual sobre integració per a responsables de l'elaboració de polítiques i professionals.* [Barcelona] : Representació de la Comissió Europea a Barcelona, 2005.
- **MERNISSI, Fatema.** *Un libro para la paz.* Barcelona: El Aleph, 2004.
- **NAVARRO I FERRANDO, Ignasi.** *Claves para la Comunicación Intercultural .* Castelló: CRIT. Universitat Jaume I, 2003.
- **PARELLA RUBIO, Sonia.** *Mujer, inmigrante y trabajadora: la triple discriminación.* Madrid: Antrophos, 2004.
- **TORNOS, Andrés; APARICIO, Rosa; FERNÁNDEZ, Mercedes.** *El capital humano de la inmigración.* Madrid: IMSERSO, 2004. Publicación que tienen por finalidad contribuir a una evaluación del capital humano que aporta a nuestro país la inmigración de los colectivos con mayor presencia entre nosotros. Evaluación necesaria para llevar a cabo buenas políticas nacionales y locales para la integración de los inmigrantes. Se puede descargar desde http://www.imsersomigracion.upco.es/Publicaciones/Libros/capital/EL%20CAPITAL%20HUMANO_completo.pdf
- Presentación del libro *La integración ciudadana. Una perspectiva para la inmigración* realizado por OFRIM, Oficina Regional para la Inmigración. La presentación será el 14 de marzo a las 19,30h. en el Círculo de Bellas Artes de Madrid.
- Además, este mes recomendamos la página web **Andalucía Entreculturas, Recursos de información para minorías étnicas, lingüísticas y culturales en Andalucía.** Una web en diferentes idiomas para facilitar la información a la población inmigrante : <http://www.juntadeandalucia.es/cultura/ba/c/>

Estadístiques breus: els estrangers als barris de Pere Garau i Son Gotleu.

a. Pere Garau

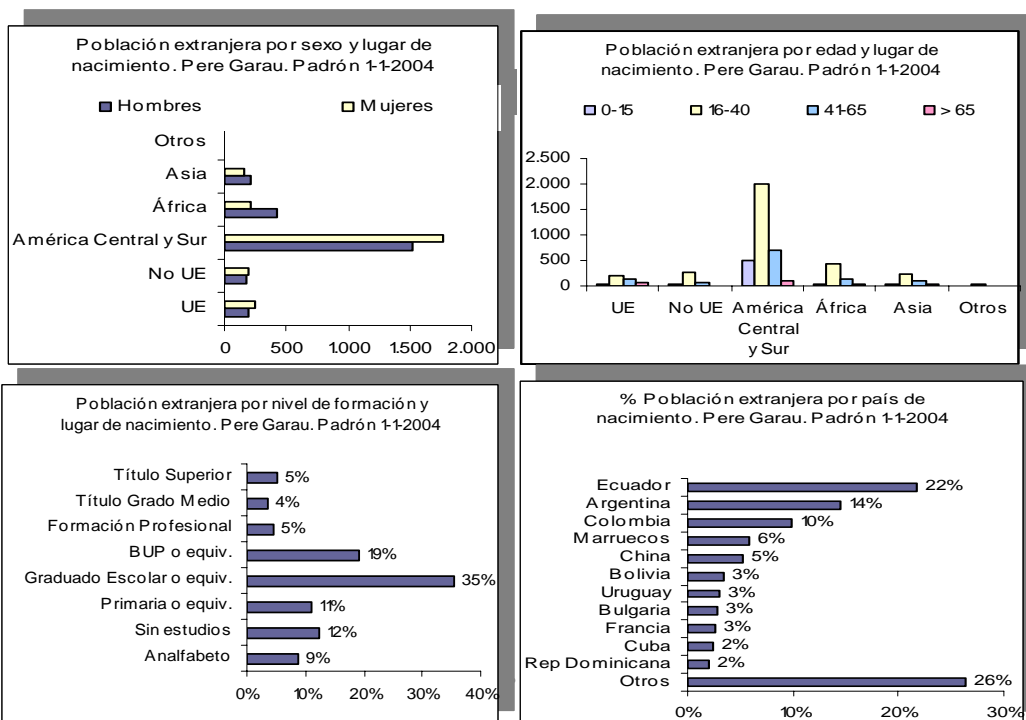
Con un total 25.133 personas, Pere Garau aparece como el primer barrio en el ranking de Palma por volumen de población empadronada (a 1-1-2004). También es el barrio que más población extranjera presenta en Palma, con un 20,4% de extranjeros respecto del total de la población del barrio, de los cuales un 91,5% son de origen extracomunitario y sólo un 8,5% extranjeros procedentes de la UE-15. El 64% del total de extranjeros procede de algún país de Latinoamérica.

Si atendemos al sexo de esta población, la proporción entre hombre y mujeres se halla muy igualada, aunque se observan notables diferencias por continentes de procedencia. Así, en el caso de Latinoamérica las mujeres son mayoría, frente a un escaso 12% de mujeres para el continente africano. De aquí que la cifra global de menores sea todavía baja (12%).

Una mayoría de dicha población son jóvenes en edad laboral con escasa formación: el 61% de los extranjeros tienen una edad comprendida entre 16 y 40 años y destaca otro 21% de población analfabeta o sin estudios.

Los tres primeros países en el ranking suman por sí solos el 46% del total de personas de origen extranjero:

- **Ecuador:** se sitúa en primer lugar con 22% de los extranjeros. Su población de mujeres supera en 8 puntos a la de los hombres. El 62% tiene edades comprendidas entre 16 y 40 años y un elevado número de niños con edad de 0 a 15 años (20%). En cuanto a su nivel de formación, el 41% los ecuatorianos poseen graduado escolar o equivalente y un 23% son analfabetos o sin estudios.
- **Argentina:** supone el 14% de la población extranjera de Pere Garau. La proporción de sexos está muy igualada y el 58% tiene edades comprendidas entre 16 y 40 años. Si se observa su nivel de formación, un 32% declara tener estudios de graduado escolar y un 30% bachillerato o equivalente.
- **Colombia:** suma el 10% de los extranjeros, de los cuales un 60% son mujeres, un 15% de niños con edad inferior a 16 años y un 63% con edades comprendidas entre 16 y 40. El 36% declara poseer el graduado escolar y todavía hay un 19% de analfabetos o sin estudios.

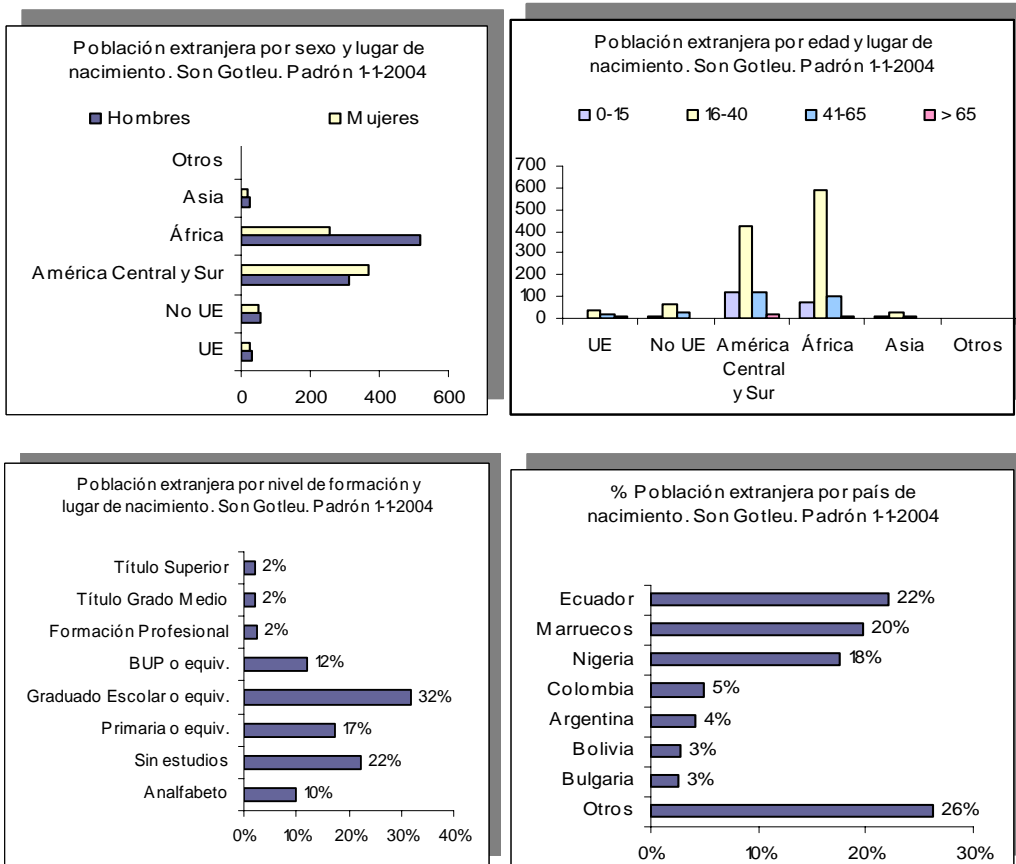
b. Son Gotleu

Son Gotleu presenta un 20% de población extranjera sobre su total de población: e 96% de estos extranjeros procede de países extracomunitarios y el 4% de países de la Unión Europea. Un 87% de este colectivo procede de África o de Latinoamérica: exactamente, el 46% de África y el 41% de Latinoamérica. Como es habitual, las mujeres superan a los hombres en el caso latinoamericano, mientras que su porcentaje es inferior para África.

En general, se trata de una población adulta joven con un 68% de personas comprendidas entre los 16 y 40 años, más casi un 13% de niños menores de 16 años. En cuanto al sexo, los hombres son ligeramente más numerosos, con un 56%. Según sus declaraciones sobre nivel de formación, el 49% posee estudios primarios o de graduado escolar, destacando un 32% de analfabetos y personas sin estudios.

Según el ranking de países de procedencia de los extranjeros, se aprecia que:

- Un 22% procede de **Ecuador**, donde el porcentaje de mujeres es del 55%. Respecto a la edad, un 68% son personas comprendidas entre los 16-40 años y un alto porcentaje son niños (19%). El 42% de todos ellos posee estudios de graduado escolar o equivalente.
- Un 20% procede de **Marruecos**. Los hombres suman un 67% de dicha población y la edad mayoritaria (59%) está comprendida entre los 16 y 40 años, a los que se les sumaría un 18% de niños menores de 16 años. Cabe destacar un muy bajo nivel de formación general: el 53% declara ser analfabeto o no poseer estudios.
- Un 18% es de origen **Nigeriano**, de los cuales un 63% son hombres y un 93% tiene una edad comprendida entre 16 y 40 años. Un 35% de ellos posee estudios de primaria o equivalentes y un 36% son analfabetos o no tienen estudios.

En profundidad: entrevista a la Asociación ecuatoriana Velasco Ibarra

La asociación de ecuatorianos Velasco Ibarra lanza la web www.infolatino.info, donde puede encontrarse información útil para los inmigrantes en general y sobre las asociaciones que forman parte del proyecto. Aprovechamos esta oportunidad para hablar sobre la comunidad ecuatoriana residente en Palma, la segunda en el ranking después de la argentina.

¿De dónde surge la idea de lanzar el portal?

Tuvo su origen en la Asociación de Ecuatorianos Velasco Ibarra en un momento en que queríamos dar a conocer las actividades que estábamos realizando. Entonces abrimos una oficina de información para el inmigrante ecuatoriano y empezaron a llegar bolivianos, colombianos... En ese momento decidimos abrir un espacio donde se diese información legal a los inmigrantes de habla hispana. Antes de abrir www.infolatino.info ya estaba funcionando www.ayudainmigrante.com, en la que se incluía información sobre temas de extranjeros, información legal, etc.

¿Quiénes formáis parte de esta web?

Actualmente forman parte la asociación de Bolivianos en Baleares, el Centro Cultural Argentino Martín Fierro, la Asociación Peruana en Baleares Tarpuy y la novísima asociación de brasileños. Aún estamos en el proceso de diseño de estructura de cada página. No somos sólo una web informativa, sino un espacio en el que las asociaciones pueden difundir su información. Queremos que esto sea un espacio en el que las asociaciones encuentren su lugar, tanto para interrelacionarse con las demás como para darse a conocer. Por eso les hemos ofertado un espacio, les ayudamos en el tema de web master, colaboramos con infraestructura y con el espacio físico que tenemos. Incluso hemos contemplado la idea de apoyarles con gente de nuestro equipo de Inmigración y Codesarrollo para ayudar en el desarrollo de sus proyectos locales. Y claro, supone mucho trabajo.

Entonces en parte la idea surge para solventar una falta de recursos informativos.

Cuando una persona emigra, es como si volviera a nacer en otra ciudad. Porque no sabe dónde queda un registro civil. No sabe dónde está la Delegación de Gobierno, no saben dónde está su propio consulado.

Además, hay algo muy nefasto en este problema, y es el "me han dicho", y ahí hay una verdadera desinformación. El tema de los empadronamientos. Todavía hay gente que decía: "no te empadrones, que la policía te va a ir a sacar de tu piso". La pobre gente no se había empadronado hasta que le dijeron que si no se empadronaban no iban a poder acceder a la Normalización. Para entonces ya era tarde.

Hablemos de ello: ¿cómo está viviendo la comunidad ecuatoriana el proceso de Normalización?

Este proceso es la etapa de normalización es la que ha tenido más consenso por parte del Gobierno y las entidades sociales - sindicatos, asociaciones de inmigrantes, comisiones de derechos humanos... Una predisposición total de que esto saliese adelante. Y hasta ahí todos contentos. Pero un punto que se nos había pasado era que nos fallaran los empresarios. Nunca llegamos a pensar que los empleadores darían pie atrás, faltarían a su ética personal y moral. Cuando llega la oportunidad de ayudar a una persona con la que han estado trabajando uno, dos, tres años de forma ilegal, se echan atrás, y se pierde la oportunidad de ser transparente con el Gobierno en el que se está y con el propio inmigrante. Pero lo que no nos esperábamos era que fuesen los empleadores. Teníamos preocupaciones por el gobierno, un reglamento de consenso, de que las cláusulas no fuesen aseguibles. Pero luego resulta que son los empleadores los que empiezan a despedir a los trabajadores, y el sueño de la normalización se convirtió en la pesadilla de muchísimos inmigrantes. De ahí que, según mi opinión y la de otras entidades con las que he conversado, es que el saldo va a ser negativo. Incluso ha habido casos en los que los trabajadores inmigrantes han llegado a decirle a sus empleadores que no importa, que ellos asumen el gasto de la seguridad social, que ellos lo asumen deduciéndolo de su propio salario. Esperemos que esto se vaya resolviendo, y en lo que queda de estos días, los empleadores tomaran conciencia y hagan lo que tienen que hacer: regularizar a las personas que han tenido trabajando. No nos dimos cuenta de este pequeño detalle. Estábamos todos felices. Yo no me hubiera imaginado nunca que esta parte del engranaje fuera a fallar.

Últimamente está apareciendo en prensa la importancia que dan los bancos a los inmigrantes, en tanto colectivo que puede generar mucho volumen de negocio por los préstamos que puedan pedir y por las remesas que envían a sus países.

Años atrás, las empresas de envío de dinero, al ser un monopolio y por falta de competencia, era una usura, una manera descarada de ganarse dinero a causa del esfuerzo de los inmigrantes, porque exigían unos porcentajes de envío exageradísimos. Ahora ha entrado la competencia de bancos, cajas y otras empresas más que han visto que esto es un pastel que no lo pueden dejar de perder. Y claro, ahora el inmigrante que hace cosa de cuatro años que era mal visto por parte de las entidades financieras, ahora se han dado cuenta de que es un objeto más al que hay que sacarle jugo. Era impensable que hace seis años un inmigrante pudiese acceder a un crédito hipotecario. Pero ahora si abrimos un "Baleares sin Fronteras" nos encontramos con seis, ocho inmobiliarias en búsqueda del mercado del inmigrante.

¿Qué importancia tiene el envío de remesas en el país que dejan atrás y en el día a día del inmigrante?

Hay gente que envía mucho, hay gente que envía menos. Pero siempre se envía. De ahí que en la sumatoria de todo esto, particularmente en Ecuador, se ha constituido en el segundo rublo de ingresos brutos anuales después del petróleo. De ahí que los gobiernos, como por ejemplo el mismo gobierno ecuatoriano, querían poner impuestos a las remesas de los extranjeros.

Por otra parte, la gente que ha quedado allá está a la espera de que alguien le eche una mano para salir de su crisis diaria. Y acá el inmigrante no puede olvidarse de la realidad que ha abandonado. Por eso no sé si podría hablar de presión, sino que es una cuestión de responsabilidad. En general, y salvo alguna excepción, el inmigrante es bastante responsable con la realidad de las personas que ha dejado en su país de origen. Y esta responsabilidad conlleva que tenga que enviar dinero, la mayor cantidad de dinero que pueda, inclusive sacrificándose a sí mismo, su calidad de vida aquí. Obviamente el inmigrante siempre está más dispuesto a compartir los gastos con otras personas. Que aunque no sea del agrado de nadie, con los pies sobre la tierra es más fácil pagar cuando se hace con dos familias. El hecho de sacrificarse, inclusive hacinándose, con tal de ayudar a su familia, es muy criticado. Pero esto es porque no se llegan a poner en la piel de los demás, no se cuestionen qué harían ellos si tuviesen a su madre, a su familia, en otro país.

Además, habéis promovido los Galardones Inmigración 2005. Háblenos un poco de ello.

Fue un evento que no pensábamos nunca que tuviese el eco que ha obtenido. Esperábamos un festejo sólo de inmigrantes, y ha alegrado a los inmigrantes y a muchísimas entidades del mundo de la inmigración. Para ser la primera vez, nos salió bien. Quizá no excelente. Pero ha tenido bastante repercusión. La entrega se hizo el pasado día 18 de Marzo en la Dirección General de Cooperación. Se establecieron 13 categorías, entre ellas Galardón al Mejor Ayuntamiento, a la mujer inmigrante, directivos de asociaciones de inmigrantes, galardón al periodista inmigrante, al periodista español... La web recoge todas las categorías y personas o entidades premiadas.

Artículos y Monografías: “La integración social y la diversidad cultural en la escuela”.

Este mes adjuntamos un extracto de una ponencia realizada por Francisco Carbonell i Paris publicada en *Educación* 22-23, en 1998, que creemos incluye una serie de reflexiones plenamente vigentes. En el texto seleccionado se trabajan las definiciones de diversos autores sobre conceptos relacionados con el término “integración”, tan a menudo utilizado por todos, y se plantea el tratamiento de la diversidad cultural en la escuela que, a nuestro parecer, es perfectamente aplicable a la convivencia ciudadana entre adultos.

El texto aparece en su idioma original, catalán. Si alguien está realmente interesado en su traducción al castellano porque desconoce esta lengua, puede ponerse en contacto con nosotros. Procuraremos facilitarle un resumen del mismo.

Extracto de la ponencia publicada en *Educación* 22-23, 1998, “*La integració social i la diversitat cultural a l’escola*” de Francesc Carbonell i Paris.

“La integració social

Probablement la paraula més utilitzada per sintetitzar els objectius últims de qualsevol projecte d’intervenció, pedagògica o social, amb minories culturals és *integració*. Paradoxalment, tant aquesta paraula com la seva antinòmia més utilitzada, *marginació*, són dos termes, especialment el primer, que trobem utilitzats de manera equívoca i a vegades fins i tot contradictòria, a causa de l’absència o el desconeixement de marcs teòrics de referència sòlidament consolidats, en l’ampli terreny que cobreixen les diferents ciències socials.

La imprecisió generalitzada i el poc rigor en la delimitació del contingut semàntic d’aquest terme permet que, impunement, s’utilitzi com a definitori de l’objectiu final que es vol aconseguir des de polítiques i actuacions educatives i socials, diametralment oposades tant pel que fa als seus plantejaments, com a les seves metodologies i prioritats. Amb aquest aparent *excés de contingut*, de fet, se l’ha buidat de sentit, de manera que, quan en aquests moments algú ens parla d’integració, si hi ha interès per saber realment de què parlem les preguntes s’imposen: integració de què i a què?, amb quins costos?, en quines condicions?, necessària i desitjada per qui?, amb quins resultats finals?

Quan ens referim a la integració de les minories, quan s’intenta definir aquesta integració, sovint prenen més relleu els aspectes culturals que els sociopolítics. En aquest cas, semblaria com si es donés per suposat que l’antònim més *correcte* d’integració no és *marginació* sinó *assimilació*. Quan un grup cultural majoritari (no necessàriament pel nombre d’individus que el componen, sinó perquè ostenta el poder) devora, fagocita els trets culturals distintius d’un grup minoritari, de manera que el procés d’aculturació d’aquest el porta fins a la pèrdua de la seva identitat ètnica, no podem dir que «l’ha integrat», hem d’usar un terme precisament més propi de les funcions digestives: «l’ha assimilat».

En aquesta línia de subratllar especialment els aspectes culturals quan es parla de la integració que es desitja per als immigrants estrangers, se situaria, al nostre entendre, l’anàlisi que fa del terme el *Pla interdepartamental d’immigració* de la Generalitat de Catalunya (1994: 44)7, quan diu:

[...] des de la perspectiva d’integració intercultural es cerca construir de manera dinàmica i viva un país en el qual s’hi consolidin unes senyes d’identitat compartides: idioma, coneixement de la pròpia realitat i història, valors de llibertat, igualtat i justícia, tot respectant i integrant-se en un conjunt de gent i cultures, el conjunt de valors i dels actius de tota la gent que viuen en un mateix país, dels que hi han nascut i dels que hi han vingut de fora.

A aquesta «integració cultural» potser seria més correcte anomenar-la senzillament *aculturació*. I Teresa San Román (1992: 187)8 assenyala encertadament:

[...] integració i aculturació són vies relacionades però diferents i l’escola té un paper aculturatiu que només té sentit si existeixen, a més a més, elements d’acceptació i de participació social de la minoria, elements positius d’integració.

I en un altre text ens adverteix (1990: 127)9.

[...] l’aculturació no permet un pas enrere. Si les relacions fracassen, el resultat no és un gitano reafirmat en la seva cultura, sinó l’anòmia quant a normes i valors en el pla de les idees i l’aculturació en el de les expectatives, maneres de fer i desigs frustrats.

Aquesta mateixa autora, quan defineix la integració parla d’integració social i afirma al respecte (10):

Estar integrat en un sistema social, implica adquirir interdependència dins d’aquell sistema social [...] interdependència de cada segment o categoria respecte a altres definits en termes de les relacions sistèmiques.

Crec que la integració de dos grups ètnics diferents¹¹ [...] és el procés que lentament va realitzant-se a partir d'una voluntat activa i inequívoca, per les dues parts, de resoldre els inevitables conflictes que el xoc intercultural, però sobretot la desigualtat social i política, provoquen. L'evitació d'aquests conflictes, la submissió o el permanent domini d'un grup sobre l'altre, no facilitarà la integració. [...] La integració de dos grups ètnics no ha de veure's doncs, ni com un regal, ni com un favor que l'un fa a l'altre. Tampoc com el fruit de l'admiració, la submissió o el proteccionisme. La integració, que és una forma d'alliberament col·lectiu, ni es demana, ni s'ofereix, ni es pot donar. Cal guanyar-la dia a dia amb l'exercici per part de tots de la solidaritat, amb la lluita contra tota mena d'exclusió i per una veritable igualtat d'oportunitats i de drets cívics i polítics.

Ampliarem alguns dels conceptes i afirmacions de la llarga citació anterior, per tal d'intentar argumentar en contra d'alguns altres supòsits més o menys generalitzats que trobem vinculats, de manera implícita o explícita, a l'ús que es fa del terme *integració*.

Un procés vertader d'integració passa inevitablement pel fet que el grup majoritari estigui disposat a acceptar com a homòlegs els grups minoritaris, la qual cosa implica estar disposat a compartir tant els privilegis dels quals gaudeix en exclusiva, com la pobresa dels altres, en definitiva, a compartir el poder i a fer autèntica i possible la igualtat d'oportunitats entre els éssers humans que conviuen en una societat determinada. Els polítics i les administracions, actuant com a portaveus legítims democràticament per prendre decisions en nom de la majoria de ciutadans, no sembla que hi estiguin disposats (recordem que la Llei d'estrangeria, alguns articles de la qual varen ser declarats inconstitucionals, va ser aprovada per la totalitat dels grups parlamentaris excepte el comunista). Més enllà, doncs, de les bones intencions expressades en els discursos, a la pràctica i majoritàriament no es desitja la integració en els termes que acabem de definir-la. Amb l'infantil argument que «nosaltres vàrem arribar primer, i per tant això és "casa nostra"», que tan magistralment ironitza Enzensberger (12), la integració es confon amb «l'obligació del foraster d'adaptar-se», una adaptació que passa necessàriament per la submissió. I aquesta opinió, socialment molt generalitzada, influeix poderosament en la construcció de la ideologia i de les actituds i els valors que es transmeten a les escoles, i que acaba reduint la pedagogia intercultural a una mena de simulacre d'intercanvi d'elements folklòrics, com més endavant analitzarem.

Selim Abou (1980: 70)⁽¹³⁾ descriu aquest procés de **submissió/adaptació** així:

[...] s'obliga l'immigrant a confinar les seves relacions primàries i emocionals al cercle familiar i al de la col·lectivitat ètnica, i amb la comunitat receptora només hi manté relacions secundàries, de negocis. A partir d'aquesta divisió, s'accontenta amb adoptar els models de conducta exigits per la vida pública del nou país, mantenint intactes la manera de pensar i de sentir heretades de la seva cultura original. Això, doncs, tampoc no és la integració.

Si dèiem més amunt que és responsabilitat i tasca dels dos grups en conflicte, majoritari i minoritari, aconseguir la integració, volem precisar ara que, pel fet de disposar del poder i dels recursos facilitadors necessaris, és al grup majoritari a qui li cal iniciar el procés, donar facilitats, i crear les condicions favorables per tal que es produeixi. Hem intentat representar les conseqüències de les actituds del grup majoritari a la figura 6. Per això tampoc no estem del tot d'acord amb aquella definició sobre la integració de Bruno Ducoli (14) que diu així:

[...] la integració és una recerca d'emancipació social, i una voluntat de participació conflictiva, efectiva i innovadora. És gràcies a aquesta participació solament que una minoria immigrada, defensora d'una autonomia, pot tenir èxit en la seva confrontació amb la majoria, sense haver d'abandonar l'originalitat que li és pròpia.

No es pot fer pivotar, com dèiem, sobre el col·lectiu minoritari tota la responsabilitat de la integració. Si aquella «recerca d'emancipació social i la voluntat de participació conflictiva, efectiva i innovadora» representen realment un bon punt de partida per part del col·lectiu immigrant, cal igualment i includiblement, des del nostre punt de vista, una «voluntat de participació» tan «conflictiva, efectiva i innovadora» com aquella per part dels membres del grup cultural majoritari. Altrament, el que es farà serà abocar-los, probablement, a la frustració. I no cal insistir gaire, ens sembla, en les importants repercussions en els centres educatius d'aquesta manera de repartir les responsabilitats entre els grups majoritaris i minoritaris, en l'exercici d'una pedagogia intercultural que pretengui realment ajudar a construir la integració social.

Un altre supòsit sobre el qual sembla basar-se la integració dels grups minoritaris segons les opinions públiques a què ens referíem abans i que afecten, com dèiem, la ideologia que es transmet a les escoles, és que el grup majoritari és quelcom compacte i unitari, i que si la societat està «desintegrada» és precisament a causa de la presència dels grups minoritaris, raó fonamental per la qual «se'ls ha d'integrar» per garantir aquella compactació, facilitadora del benestar comú i de la pau social.

No cal que recordem de nou l'estudi d'Anna Cabré citat a l'inici d'aquesta ponència. Sabem que el grup majoritari no és homogeni, ni culturalment, ni socialment, ni ètnicament parlant. I això no solament a causa de les immigracions que hi ha hagut al llarg d'aquest segle a Catalunya. Robert Castel⁽¹⁵⁾, Pierre Rosanvallon⁽¹⁶⁾ i altres sociòlegs contemporanis analitzen amb detall les causes i les repercussions de la fractura social que ha portat a etiquetar les actuals societats postindustrials i postmodernes com a «societats dels dos terços», ja que un terç de la població d'aquestes societats està submergit en un cada vegada més ampli segment social caracteritzat per la precarització premarginal o marginal que provoca diversos graus de pobresa, a causa fonamentalment de la caiguda dels estats del benestar i de la pèrdua de llocs de treball assalariat.

El fet que alguns cognoms catalans siguin el de l'ofici que durant generacions s'havia exercit (fuster, ferrer, pagès, etc.) esdevé un símbol del que havia representat el treball en segles anteriors en la constitució de l'estatus de ciutadà, de membre actiu i útil a la comunitat i en un teixit social concret. En les societats industrials, com ja va teoritzar Durkheim, les relacions salarials mantenien uns vincles d'interdependència entre el capital i els treballadors. Es necessitaven mútuament. Des de fa unes dècades, la ferotge competitivitat industrial que ha portat a un desenvolupament de les noves tecnologies més en funció de la rendibilitat econòmica del capital que del benestar humà, i especialment en aquests darrers anys, l'extensió del neoliberalisme com a ideologia legitimadora d'unes noves actituds i pràctiques socials, han provocat una pèrdua importantíssima de llocs de treball assalariat, al mateix temps que es veuen cada vegada més precaritzats una part creixent, dia rere dia, dels contractes laborals. Tot això està incrementant el nombre de persones que entren en un procés de *desafiliació*, en paraules de Castel, caracteritzat per una pèrdua de ciutadania, i que provoca greus conseqüències psicològiques i socials.

Estan perdent, com deia San Román, la capacitat d'establir unes relacions sistèmiques. En un recent debat televisiu sobre l'atur, un jove empresari, amb tanta sinceritat com crueltat, li deia a un aturat més gran de quaranta anys: «Vostè i els que estan com vostè, el que passa és que no volen adonar-se que ja no els necessita absolutament ningú. Ni tan sols les seves famílies».

En un altre text⁽¹⁷⁾ ironitzàvem sobre l'anacronisme de qualificar i tractar (com es fa en certa manera a través de la política d'immigració anomenada «de contingents») els immigrants extracomunitaris de *gastarbeiter*, és a dir, de «treballadors convidats» o simplement de *treballadors estrangers*, quan, a partir del que hem dit en els paràgrafs anteriors, hauríem de parlar amb més propietat de *refugiats econòmics* o, fins i tot, d'*okupes internacionals*. No podem seguir reflexionant sobre el tractament integrador de la diversitat que representen els treballadors estrangers i les nostres minories culturals tradicionals, sense tenir en compte els transcendents canvis econòmics i socials esdevinguts en els darrers trenta anys en les nostres pròpies societats d'*acollida*.

No és, doncs, tan evident que la nostra *societat d'acollida* sigui ni un tot homogeni culturalment, ni *integrat socialment*. El problema de la integració social no podem plantejar-nos-el principalment, ni de bon tros exclusivament, en funció dels immigrants, com acostumen a fer majoritàriament els discursos dominants. Al meu entendre, la tasca principal per als propers anys de tots els agents socials (i per tant també dels educadors) serà la de treballar a favor d'una conscienciació col·lectiva més gran, per tal de trobar entre tots els recursos i les estratègies per poder reconstruir aquest malmès teixit social.

La tasca a favor de la integració dels immigrants i de les seves famílies, quan es fa amb massa *activisme immediatista* i sense tenir en compte les conseqüències d'aquesta visió més global del problema de la ruptura del vincle social en les nostres societats postindustrials, no és més que un petit pedaç que intenta tancar inútilment un forat molt més gran que el propi pedaç; per això el sargit no arriba ni als marges d'una base mínimament sòlida a la qual es pugui ancorar i incorporar. Aquesta és una de les raons dels sentiments d'impotència i d'inoperància de moltes ONG i escoles que treballen amb aquests col·lectius minoritaris. I també, per aquesta raó, estem totalment d'acord amb l'afirmació d'Alegret quan diu (1992: 12)¹⁸:

[...] la superació de l'escola-ghetto no podrà venir de mans dels alumnes, ni dels professors, sinó únicament de mans de la societat global.

També per aquest motiu ningú no hauria d'escandalitzar-se ni de tractar precipitadament de racista aquell *autòcton pobre* que protesta iradament per determinades discriminacions positives no plenament justificades, que algun treballador social o sanitari, *especialment sensible* al tema de la diversitat cultural, practica amb els estrangers, tan pobres, si fa o no fa, com aquell autòcton. Voler focalitzar exclusivament, ara i aquí, el problema de la integració en les nostres societats sobre els grups minoritaris, és col·laborar en una maniobra de distracció que pretén fer passar per problemes conjunturals el que són problemes estructurals. I encara pitjor si de manera més restringida es focalitza només sobre la seva diversitat cultural. Creiem, per tant, que s'equivocaran greument les ONG, les escoles, etc. que caiguin en aquest parany en la manera d'abordar un tractament integrador de la diversitat.

El tractament de la diversitat cultural a l'escola

Però si fins ara ens hem referit principalment a la integració social i política dels membres dels grups culturalment minoritaris, aquesta darrera part de la nostra intervenció se centrarà més específicament en els problemes que planteja la convivència intercultural en una societat, i més concretament en unes escoles cada vegada més multiculturals.

Hem dit «en els problemes» intencionadament. És tan cert que la immigració de ciutadans dels països empobrits no és *per se* un problema —per més que així la qualifiquin en més d'una ocasió, fins i tot explícitament, algunes administracions o alguns mitjans de comunicació— com ho és que de la multiculturalitat no se'n deriva automàticament un enriquiment cultural del grup majoritari —cosa que també s'afirma amb un excés d'optimisme o amb una certa precipitació—. No guanyarem la lluita contra l'exclusió i la xenofòbia negant o minimitzant els problemes que comporta la convivència intercultural, sinó afrontant-los obertament i aprenent a gestionar-los. I aquesta no és una tasca gens fàcil. Ara per ara, la manca de marcs teòrics consolidats i de models d'intervenció validats ens incapacita per donar respostes adequades als molts interrogants que se'ns plantegen, com per exemple: Quin és el paper i quina responsabilitat té la institució escolar, com a tal, en la transmissió de les cultures minoritàries? Ha de limitar-se a transmetre a tots *només* la cultura majoritària? Quina actitud cal tenir i quines actuacions cal emprendre amb el fet diferencial de les llengües i cultures de les famílies dels nens pertanyents als grups minoritaris?

Però un altre interrogant, possiblement previ a tots aquests, seria: Qui està legitimat per poder decidir els continguts, els valors, les actituds i les normes que s'han de transmetre en els centres escolars als alumnes? Situats en un context de formació d'adults (després ens referirem als infants), trobaríem dues posicions teòriques que sembla que estiguin en contradicció.

D'una banda, una actitud *rogeriana*, de «centrar-nos» en l'alumne, reforçada pel relativisme cultural i ètic propi de la postmodernitat, ens aconsellaria, en paraules de Pantin (1989: 20)¹⁹:

[...] mai no pressuposi que vostè coneix les necessitats i prioritats de les persones, confessi la seva total ignorància quant als seus antecedents, a la manera com funcionen les seves ments i el perquè de les seves actituds, i preguntí'ls com els agradaria de ser ajudats [...] vostè escolti fins que tota l'arrogància cultural de la seva ment s'hagi esgotat, i comenci a sentir realment la veu de la gent com l'element més important del seu propi desenvolupament.

D'altra banda, els qui consideren l'educació com una lluita contra l'alienació i a favor del creixement personal a través de la conscienciació, se «centrarien» en el compromís polític i social de l'educador, ja que en una situació d'alienació social, l'alumne *no pot saber* el que necessita, el que li convé, el que és millor per a ell.

¿Són compatibles aquestes dues actituds bàsiques enfront del fet educatiu? Quins són els límits a aquella actitud recomanada per Pantin? El mateix autor ho deixa entreveure quan diu: «Vostè escolti fins que comenci a sentir realment la veu de la gent com l'element més important del seu propi desenvolupament». És a dir: el més important però no l'únic. Si Freire (1975: 28)²⁰ recomana: «la conscienciació ha de ser una tasca que implica una opció ideològica per la nostra part, del començament a la fi» de cap manera ens semblen incompatibles les actituds d'escoltar realment la veu de la gent com l'element més important del seu desenvolupament, amb la implicació ideològica del voluntari o del professional. I aquest, utilitzarà aquelles estratègies que la seva experiència i el seu saber li fan creure que són els més adequats per aconseguir *allò que més convé* als seus alumnes o persones a les quals intenta ajudar.

Cal aprendre a escoltar i cal un compromís sociopolític per part dels educadors i agents socials, per això, una vegada més, el diàleg i la negociació s'imposen. Altrament caurem o bé en una inoperància ben intencionada però naïf, o en un dirigisme i en una manipulació inacceptables i probablement estèrils. Saber escoltar i saber abandonar actituds etnocèntriques, arrogants i prepotents cal fer-ho compatible amb l'indispensable compromís ideològic de l'educador (i això no és gens fàcil), si aspirem a un tractament digne de la diversitat cultural a l'escola.

Amb l'educació dels infants, el problema de fons és el mateix. La normativa vigent autoritza els pares a escollir la religió en què han de ser educats els seus fills a l'escola. Acaba aquí la legitimitat dels pares a exigir de l'escola una formació per als seus fills d'acord amb els seus principis morals? Si és preceptiu que cada escola adapti els currículums al seu context sociocultural, i fins i tot, si convé, a cada alumne, com pot fer-ho sense integrar les llengües i cultures dels grups minoritaris?; què cal fer quan entren en conflicte les demandes culturals dels pares amb la normativa escolar del nostre país?; poden reivindicar els grups minoritaris ser subjectes de drets culturals específics, més enllà dels religiosos, en l'educació dels seus fills, o només pot ser subjecte de drets l'individu, el nen, *essencialment igual* que els altres nens, prescindint per tant del seu bagatge cultural i de la identitat ètnica dels pares?

Creiem que aquests interrogants, més fàcils de respondre en els bonics discursos teòrics interculturals que en la pràctica quotidiana, assenyalen el punt neuràlgic del debat sobre la possibilitat, o impossibilitat, d'una veritable educació intercultural. Citarem dos autors només, que han fet reflexions brillants, però amb conclusions diametralment oposades sobre aquest tema. Carabaña (1993: 69)²¹ afirma amb contundència:

[...] només es pot aconseguir un tractament escolar adequat de la immigració des dels principis de l'individualisme universalista que son, des de fa temps, el principi fonamental de les nostres democràcies.

Mentre Nathan (1993: 17)²² el mateix any escrivia:

[...] Jo ho afirmo amb contundència i amb força: els nens dels Soninkés, dels Bambares, dels Fules, dels Dioles, dels Ewundus, dels Dwales, i tants altres... pertanyen als seus ancestres; rentar-los el cervell per convertir-los en uns blancs republicans, racionalistes i ateus, és, simplement, un acte de guerra.

Aquest darrer autor afirma que els nens i nenes dels migrants són els geníssers contemporanis. Quan els turcs guerrejaven contra els cristians, acostumaven a agafar com a presoners els nens dels pobles cristians que atacaven. Aquests nens, convertits a l'islam i perfectament entrenats militarment, diu Nathan, eren els geníssers, la primera línia de combat dels exèrcits turcs, que es veien obligats així a lluitar contra els seus propis pares i familiars. Els infants dels immigrants serien doncs, segons aquest autor, una mena de «quinta columna» que lluitaria a l'interior dels col·lectius immigrants a favor dels interessos assimilacionistes de la cultura majoritària.

No creiem que sigui ni possible, ni desitjable una escola *culturalment laica*, com sembla defensar Carabaña. Tret que algú imaginés un model d'escola que utilitzés una mena de *llengua franca* diferent de totes les llengües maternes de tots els alumnes, deixant exclusivament a l'àmbit familiar l'ensenyament i la pràctica d'aquestes llengües i cultures maternes. I si fos possible (que no ho és) separar la llengua de tots els altres continguts ètnics, i aplicar la pretesa *laïcitat cultural* a aquests altres continguts, hauria d'afectar totes les *confessions culturals*, inclosa, naturalment, la majoritària. Una vegada aconseguits aquests impossibles, caldria comptar amb un altre impossible encara més gran: disposar d'un estoc de mestres *sense identitat ètnica...* (impossibles que en un futur no tan llunyà, però encara de ciència-ficció, potser superarà la *realitat virtual...*).

Però, en l'altre extrem, també es fa inajornable iniciar una reflexió seriosa respecte a fins a quin punt determinats col·lectius no s'estan «passant de rosca» en la reivindicació del dret a la diversitat. Una reacció compulsiva enfront la por i el perill reals que presenta l'assimilacionisme, pot fer-nos caure en l'altre extrem: el d'intentar preservar uns continguts culturals *per damunt de tot*, com quan un grup ecologista intenta salvar una espècie en extinció, obligant els membres de les minories a frenar un procés d'aculturació que potser desitgen, *ensenyant-los a ser estrangers* (estranyes), a partir del reforçament d'uns trets distintius sovint estereotipats.

Lamentem no veure en els treballs que les escoles han fet, i han publicat en les revistes especialitzades, amb motiu de la campanya «Som iguals, som diferents», cap o molt poques activitats pedagògiques adreçades a subratllar la primera part («som iguals») d'aquest equívoc i poc afortunat eslògan. Si la diversitat humana és obvia i evident, no passa el mateix amb la igualtat de drets, que no pot constatar-se «experimentalment» ja que és una convicció.

Només per aquest motiu, el de ser menys «evident», ja hauria de mereixer més atenció en les escoles l'educació per a la igualtat, que per al reconeixement de la riquesa que comporta la diversitat. Si és cert que en aquests moments és viu el debat sobre *els principis de l'individualisme universalista que són, des de fa temps, el principi fonamental de les nostres democràcies*, com deia Carabaña, o sobre la pretesa vàlida universal de la igualtat humana com a condició imprescindible per aconseguir societats més justes i amb més benestar social generalitzat²³, no ho és menys el que diu Carmen Treppete (1994: 192)²⁴:

[...] els defensors de l'educació intercultural es destaquen freqüentment per una certa ingenuïtat política. Tendeixen a dissenyar visions elaborades d'una convivència tolerant en el futur [...] és fàcil adornar la superfície de fenòmens multiculturals amb detalls pintorescs que, per si mateixos, mai no serviran per canviar l'estructura d'estratificació.

No hauríem de confondre la necessària sensibilitat cultural en els educadors i agents socials, amb la hipersensibilitat pròpia d'un *interculturalisme histèric*. Hem d'estar molt atents que aquest cant a l'enriquiment mutu i a la diversitat, al cultiu de les llengües i cultures minoritàries, etc. no siguin utilitzades, més o menys intencionadament, com a **subterfugi** per camuflar o blanquejar el conflicte bàsic: un conjunt de relacions conflictives reals, de poder i de dominació submissió, en les quals cal tenir ben clar en quin bàndol ens situem.

Irònicament ens hem referit de vegades a aquelles persones tan «sensibles» que necessiten seguir disposant d'estrangers pobres, diversos culturalment, per poder seguir practicant els dimarts i dijous, de set a nou del vespre, el seu «**humanitarisme penitencial**», buit de tot compromís social i polític. No cal dir que de cap manera és aquesta la *sensibilitat* que reivindicuem per a un tractament correcte de la diversitat cultural. Ben al contrari.

Subscriuim, com a cloenda, pel que fa al tractament de la diversitat a l'escola, el contingut de la frase de Teresa San Román (1996: 133)25 quan diu:

El problema no és com es pot aconseguir l'heterogeneïtat, que ja està ben aconseguida. El problema és com es pot potenciar un sistema integrador, acollidor, en el qual tots hi tinguem cabuda, i en el qual puguem arribar a acords respecte a algunes qüestions d'incompatibilitat, a alguns conflictes. De tots ells, la negació de possibilitats àmplies d'integració és l'orientació política i cultural més autoritària, egoista, bàrbara e incompatible amb qualsevol diferència i civilització.

I si ho volem dir amb una frase enginyosa, no fa gaires mesos Joan Soler(26) ens indicava clarament allò que no hem de fer:

Tractem els altres, les persones que no són com nosaltres, com a iguals en allò que són diferents i com a diferents en allò que som iguals.

-
7. GENERALITAT DE CATALUNYA (1994). *Pla interdepartamental d'immigració*. Barcelona: Departament de Benestar Social.
  8. SAN ROMÁN, T. (1992) «Pluriculturalidad y marginación». En AA.DD. *Sobre Interculturalitat*. Girona: Fundació SER.GI.
  9. SAN ROMÁN, T. (1990). *Gitanos de Madrid y Barcelona. Ensayos sobre aculturación y etnicidad*. Bellaterra (Barcelona): Universitat Autònoma de Barcelona, Publicacions d'Antropologia Cultural.
  10. SAN ROMÁN, T. (1996). «La educación ante la marginación y la diferencia cultural». A CARBONELL, F. (coord.). *Sobre Interculturalitat*, 3. Girona: Fundació SER.GI.
  11. CARBONELL, F. (en premsa). *Desigualtat social, diversitat cultural i educació. La interculturalitat a l'escola*. Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular/Editorial Altafulla.
  12. ENZENSBERGER, H.M. (1992). *La Gran Migración*. Barcelona: Anagrama.
  13. ABOU, S. (1980). «Mito y realidad en la emigración». A *Culturas*. Vol. VII, núm. 2. París: UNESCO.
  14. Citada a MANÇO, A i U. (1993). «L'intégration: histoire d'une ideologie». A *La pluralité culturelle dans les systèmes éducatifs européens*. Nancy: CNDP/CRDP de Lorraine.
  15. CASTEL, R. (1991). «La desafiliació: treball precari i vulnerabilitat relacional». A *Món Laboral*. Primer semestre de 1991. Barcelona: Conselleria de Treball de la Generalitat de Catalunya. Vegeu també, del mateix autor: «L'avèment d'un Individualisme negatiu». *Magazine littéraire*, 334, juliol-agost de 1995. Així com també i especialment: *Les Métamorphoses de la question sociale. Une chronique du salariat*. París: Ed. Fayard, 1995.
  16. ROSANVALLON, P. (1995). *La Nouvelle Question sociale. Repenser l'Etat-providence*. París: Ed. du Seuil.
  17. CARBONELL, F. (1995). «Actitudes y actuaciones socioeducativas con los inmigrantes extracomunitarios y sus familias». *Revista de Educación*, 307. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.
  18. ALEGRET, J.L. (1992). «Pròleg». A HANNOUN, H. *Els ghettos de l'escola*. Vic: Ed. Eumo
  19. PANTIN, G. (1989). «Discurso central». A *Niño y comunidad: avanzando mediante la asociación*. La Haya: Ed. Fundació B. Van Leer.
  20. FREIRE, P. (1975). *La desmitificació de la concientització y otros escritos*. Bogotà: Ed. América Latina.
  21. CARABAÑA, J. (1993). «A favor del individualismo y contra las ideologías multiculturalistas». *Revista de Educación*, 302, setembre-desembre de 1993. Madrid: Centro de Publicaciones del Ministerio de Educación y Ciencia.
  22. NATHAN, T. (1993). «Preface». A MESMIN, C. *Les enfants de migrants à l'école, Réussite, échec*. París: Éd. La Pensée Sauvage.
  23. Vegueu, al respecte, POLANYI, K. (1994). *La gran transformació*. Ed. Endymion, o bé DUMONT, L. (1995). *Essais sur l'individualisme. Une perspective critique sur l'ideologie moderne*. París: Ed. du Seuil.
  24. TREPPE, C. (1993). «La comunicació intercultural». A CARBONELL, F. (coord.). *Sobre Interculturalitat*, 2. Girona: Fundació SER.GI.
  25. SAN ROMÁN, T. (1996). «La educación ante la marginación y la diferencia cultural». A CARBONELL, F. (coord.). *Sobre Interculturalitat*, 3. Girona: Ed. Fundació SER.GI.
  26. SOLER, J. (1996). «Qui perd la identitat...». *El Punt*, dilluns 2 de setembre de 1996.